บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาเรื่อง สภาพการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียนวัฒนพฤกษา อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 2 สรุปได้ดังต่อไปนี้ คือ

1. แนวคิดเกี่ยวกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
   - 1.1 ความหมายของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
   - 1.2 ความสำคัญและความเป็นมาของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
   - 1.3 กระบวนการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
   - 1.4 องค์ประกอบในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
     - 1.4.1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล
     - 1.4.2 การคัดกรองนักเรียน
     - 1.4.3 การส่งเสริมนักเรียน
     - 1.4.4 การป้องกันและแก้ไขปัญหา
     - 1.4.5 การส่งต่อ
2. สภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนวัฒนพฤกษา
   - 2.1 ข้อมูลทั่วไป
   - 2.2 ข้อมูลด้านการบริหาร
   - 2.3 ข้อมูลบุคลากร ปีการศึกษา 2553
   - 2.4 ข้อมูลนักเรียน ปีการศึกษา 2553
   - 2.5 ประวัติโดยย่อของสถานศึกษา
   - 2.6 ปรัชญาและวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา
   - 2.7 พันธกิจและเป้าหมายของสถานศึกษา
   - 2.8 โครงสร้างการบริหารสถานศึกษา
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
   - 3.1 งานวิจัยในประเทศ
   - 3.2 งานวิจัยต่างประเทศ

แนวคิดเกี่ยวกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

การจัดการศึกษามิได้มุ่งพัฒนาผู้เรียนเพียงให้มีความรู้ทางด้านวิชาการเพียงอย่างเดียว แต่ต้องครอบคลุมถึงความเป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรม มีความรับผิดชอบต่อสังคม สามารถแก้ไขปัญหาด้วยวิธีการที่เหมาะสม และปรับตัวเพื่อใช้ชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข ดังนั้น การพัฒนาผู้เรียนในโรงเรียนย่อมเป็นบทบาทหน้าที่ของครูทุกคนที่จะร่วมมือกัน โดยครอบคลุมทั้งการส่งเสริมสนับสนุนผู้เรียนในทุกด้าน รวมทั้งการช่วยเหลือ ป้องกัน และแก้ไขปัญหาให้แก่นักเรียน เพื่อให้นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีภูมิคุ้มกันทางจิตใจที่เข้มแข็ง มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีทักษะในการดำ รงชีวิต และรอดพ้นจากวิกฤติทั้งปวง ซึ่งหากมอบหมายบทบาทให้ครูฝ่ายใด ฝ่ายหนึ่ง ย่อมทำ ให้การดูแลนักเรียนมีประสิทธิภาพไม่เพียงพอ เพราะต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้องทุกคน เพราะในปัจจุบันนักเรียนมีปัญหาต่าง ๆ มากขึ้น ครูที่ปรึกษาไม่ได้เอาใจใส่นักเรียนอย่างใกล้ชิด ครู แนะแนวมีจำนวนน้อยไม่สมดุลกับจำนวนนักเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2546 ข : 3)

จากเหตุและผลที่กล่าวมาข้างต้น จึงเห็นได้ว่า มีความจำ เป็นอย่างมากที่จะต้องหาวิธีการใด ๆ ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เป็นคนดี และมีความสุข โดยผ่านกระบวนการทำ งานที่มีระบบที่ชัดเจน มีประสิทธิภาพและคุณภาพที่สอดคล้องกับระบบการประกันคุณภาพเป็นที่ยอมรับของชุมชนและสังคม

1. ความหมายของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2544 : 44) กล่าวว่า ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นกระบวนการให้ความช่วยเหลือนักเรียนให้ดำ รงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุขตามอัตภาพของตนเอง โดยพัฒนาตนเองให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นเพื่อให้นักเรียนสามารถปรับตัวได้ดีขึ้น นักเรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่พึงประสงค์มากขึ้น นักเรียนรู้จักยอมรับ และเข้าใจผู้อื่นมากขึ้น และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น

กรมสามัญศึกษา (2544 : 5) กล่าวว่า ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนหมายถึงกระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีขั้นตอน พร้อมด้วยวิธีการและเครื่องมือการทำงานที่ชัดเจนโดยมีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินการดังกล่าว และมีการประสานความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับครูที่เกี่ยวข้องหรือบุคคล ภายนอก รวมทั้งการสนับสนุน ส่งเสริมจากโรงเรียน การดูแลช่วยเหลือหมายรวมถึงการส่งเสริม การป้องกัน และการแก้ไขปัญหาโดยมีวิธีการ

และเครื่องมือสำหรับครูที่ปรึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้ในการดำเนินงานพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์และปลอดภัยจากสาร เสพย์ติด

กรมสุขภาพจิต (2544ข : 15) กล่าวว่า ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง วิธีการดำเนินงานในการช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีรูปแบบและขั้นตอนอย่างชัดเจนสามารถปฏิบัติได้

กรมวิชาการ (2545 : 7) กล่าวว่า การดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง กระบวนการที่จะทำให้ผู้เรียนได้รู้จักและเข้าใจตนเองมีแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาตนเอง รวมทั้งครูได้รู้จักนักเรียนมากขึ้น สามารถส่งเสริมและป้องกันปัญหาของผู้เรียน ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มปกติหรือกลุ่มพิเศษ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547ง : 14) กล่าวว่า ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นกระบวนการดำเนินงานดูแลและช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีขั้นตอน พร้อมด้วยวิธีการและเครื่องมือการทำงานที่ชัดเจนโดยมีผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินการ มีการประสานความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับครูที่เกี่ยวข้อง หรือบุคคลภายนอก รวมทั้งการสนับสนุนส่งเสริมจากสถานศึกษา กระบวนการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เริ่มตั้งแต่การวางแผนการดำเนินงาน กำหนดเป้าหมายลำดับความสำคัญ กำหนดกิจกรรม/โครงการ กำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานและมอบหมายหน้าที่การดำเนินการตามแผน ได้แก่ รู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรอง การส่งเสริมพัฒนา การป้องกัน แก้ไข ช่วยเหลือและการส่งต่อ การนิเทศกำกับติดตามและการประเมินผล สถานศึกษาในฐานะที่เป็นหน่วยงานที่ต้องรับผิดชอบในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้เรียนและแก้วิกฤตสังคม จึงควรนำกระบวนการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมาประยุกต์ใช้และพัฒนาให้เหมาะสมกับบริบทของตนเอง โดยมุ่งหวังให้บุคลากร ที่เกี่ยวข้องทุกคนร่วมมือกันดำเนินงาน และที่สำคัญที่สุดคือ บทบาทของผู้บริหารและครูที่ต้องเอาใจใส่ดูแลนักเรียนในความดูแลทุกคนอย่างเต็มความสามารถด้วยความรัก ความเอื้ออาทรและความเข้าใจอย่างกัลยาณมิตร ทั้งนี้เพื่อสามารถให้ความช่วยเหลือนักเรียนได้ทั้งในเชิงสร้างเสริมภูมิคุ้มกันการป้องกันมิให้เกิดปัญหา การส่งเสริมการพัฒนาตามศักยภาพ ตลอดจนสามารถแก้ไขปัญหาเบื้องต้นได้

สรุปได้ว่า ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง กระบวนการของครูที่ปรึกษาในการส่งเสริมป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียน อย่างมีขั้นตอน มีวิธีการและเครื่องมือ โดยการประสานความร่วมมือกับผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อช่วยเหลือให้นักเรียน ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุขตามอัตภาพของตนเอง

2. ความสำคัญและความเป็นมาของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดความมุ่งหมายและหลักการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทย ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (มาตรา 6) และแนวการจัดการศึกษายังได้ให้ความสำคัญแก่ผู้เรียนทุกคน โดยยึดหลักว่า ทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่า ผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ(มาตรา 22) ในการจัดการศึกษาต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา ซึ่งเรื่องหนึ่งที่กำหนดให้ดำ เนินการ คือ เรื่องความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำ รงชีวิตอย่างมีความสุข (มาตรา 23 ข้อ 5)รวมทั้งการจัดการเรียนรู้จะต้องสอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกทักษะ กระบวนความคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติให้คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่องจัดการเรียนการสอน โดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้ง ปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา และประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่ายเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ (มาตรา 24) (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 : 5-12)

การพัฒนานักเรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความสามารถมีคุณธรรม จริยธรรม และมีวิถีชีวิตที่เป็นสุขตามสังคมมุ่งหวัง ดำ เนินการด้วยการส่งเสริมสนับสนุนนักเรียนตามกระบวนการศึกษานั้นไม่เพียงพอ อันเนื่องมาจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมากทั้งด้านการสื่อสาร เทคโนโลยีต่างๆ ซึ่งส่งผลกระทบต่อผู้คนในเชิงบวกและเชิงลบ อันก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ดังนั้น การป้องกันและการช่วยเหลือแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับนักเรียนก็เป็นสิ่งที่สำคัญในการพัฒนานักเรียน ซึ่งมีครูประจำชั้นเป็นบุคลากรหลักในการ ดำเนินการต่าง ๆ เพื่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างใกล้ชิด

บทบาทของครูจะต้องปรับเปลี่ยนเพื่อให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย โดยเฉพาะการทำ งานอย่างมีระบบ มีกระบวนการทำ งาน มีหลักฐานการปฏิบัติงาน มีเทคนิค วิธีการหรือการใช้เครื่องมือต่าง ๆ เพื่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียน อันจะเกิดผลดีต่อทุกคน คือ นักเรียน ครู ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคมสำ นักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ตระหนักถึงความสำคัญดังกล่าว จึงกำหนดให้สถานศึกษาในฐานะที่เป็นหน่วยงานรับผิดชอบในการเสริมสร้างคุณภาพชีวิต ป้องกันช่วยเหลือและแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับนักเรียน จัดทำ ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

เพื่อให้มีกระบวนการทำ งานเป็นระบบ มีความชัดเจน มีการประสานความร่วมมือของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายในโรงเรียนและนอกโรงเรียน รวมทั้ง มีวิธีการจัดกิจกรรมและเครื่องมือต่าง ๆ ซึ่งแสดงว่าการพัฒนาคุณภาพนักเรียนบรรลุเป้าหมายและบังเกิดผลดีต่อสังคมและประเทศชาติ

จากเหตุและผลที่กล่าวมาข้างต้น จึงเห็นได้ว่า และความสำคัญของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นกระบวนการเชิงระบบในการแก้ไขปัญหา และส่งเสริมนักเรียนที่มีขั้นตอนชัดเจน ครูที่ปรึกษาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจะต้องศึกษารายละเอียดขั้นตอนทุกขั้นตอนเพื่อนำ มาปฏิบัติได้อย่างถูกต้องเป็นรูปธรรมมีความจำเป็นอย่างมากที่จะต้องหาวิธีการใด ๆ ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เป็นคนดี และมีความสุข โดยผ่านกระบวนการทำงานที่มีระบบที่ชัดเจน มีประสิทธิภาพและคุณภาพที่สอดคล้องกับระบบการประกันคุณภาพเป็นที่ยอมรับของชุมชนและสังคม

3. กระบวนการดำ เนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

กระบวนการดำ เนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนครูประจำชั้นเป็นบุคลากรหลักในการดำ เนินงานมีภารกิจหลักที่เป็นหัวใจของการดำ เนินงาน 5 กิจกรรม คือ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547ข : 35) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลการคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหา และการส่งต่อ ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นกระบวนการดำเนินงานดูแลและช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีขั้นตอนพร้อมด้วยวิธีการและเครื่องมือการทำงานที่ชัดเจนโดยมีผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินการ มีการประสานความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับครูที่เกี่ยวข้อง หรือบุคคลภายนอกรวมทั้งการสนับสนุนส่งเสริมจากสถานศึกษา กระบวนการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เริ่มตั้งแต่การวางแผนการดำเนินงาน กำหนดเป้าหมายลำดับความสำคัญ กำหนดกิจกรรม/โครงการ กำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานและมอบหมายหน้าที่การดำเนินการตามแผน การจัดการศึกษามิได้มุ่งพัฒนาผู้เรียนเพียงให้มีความรู้ทางด้านวิชาการเพียงอย่างเดียว แต่ต้องครอบคลุมถึงความเป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรม มีความรับผิดชอบต่อสังคม สามารถแก้ไขปัญหาด้วยวิธีการที่เหมาะสม และปรับตัวเพื่อใช้ชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข ดังนั้น การพัฒนาผู้เรียนในโรงเรียนย่อมเป็นบทบาทหน้าที่ของครูทุกคนที่จะร่วมมือกัน โดยครอบคลุมทั้งการส่งเสริม สนับสนุนผู้เรียนในทุกด้าน รวมทั้งการช่วยเหลือ ป้องกัน และแก้ไขปัญหาให้แก่นักเรียนดังแสดงในภาพที่ 2.1

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ห้องสมุดงานวิจัย

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
ห้องสมุดงานวิจัย
วันที่ 5 ก.ค. 2555
เลขทะเบียน 247295
เลขเรียกหนังสือ

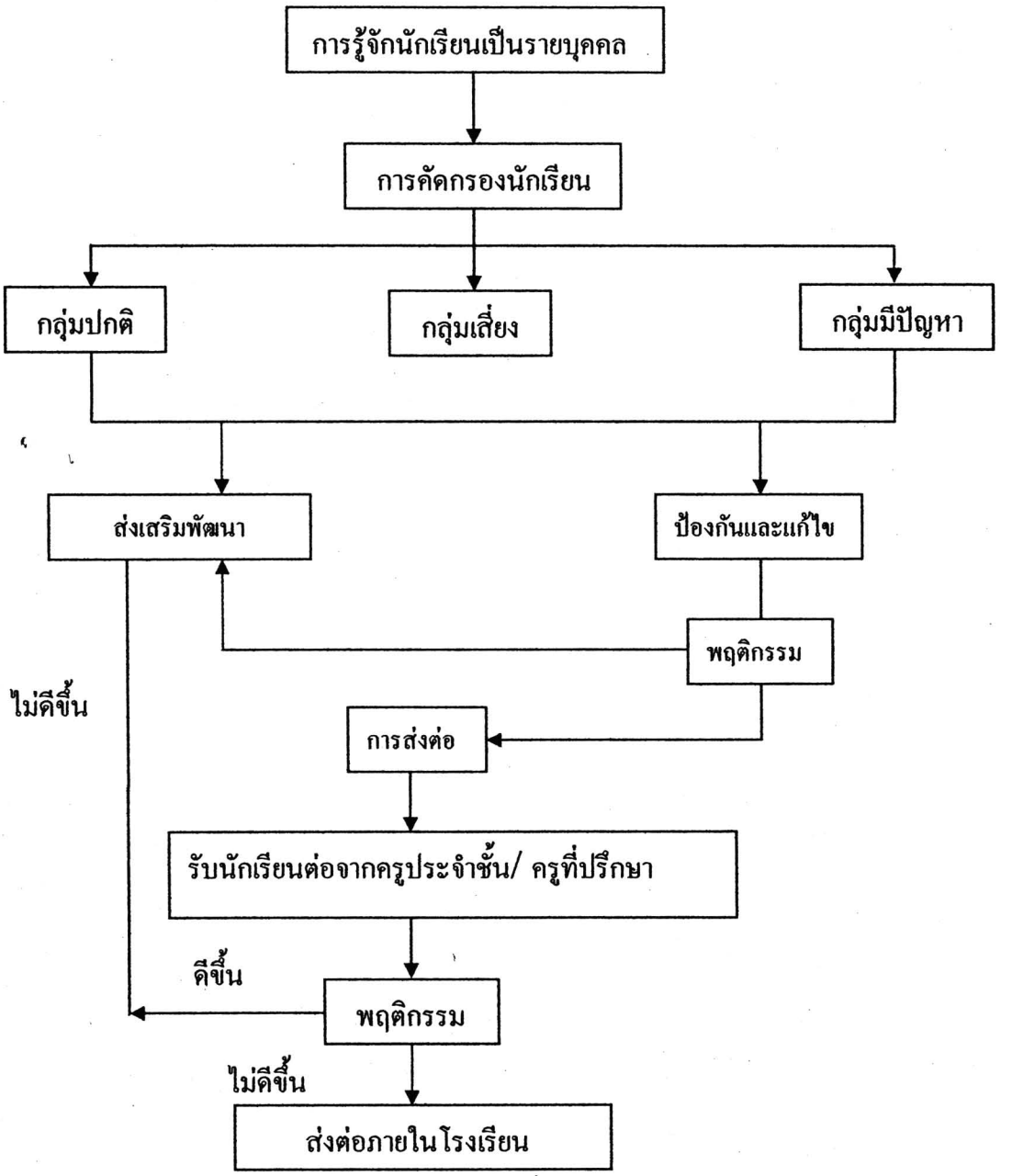

ภาพที่ 2.1 แผนภูมิกระบวนการดำ เนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูประจำชั้น
ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547ข : 36)

จากภาพที่ 2.1 ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นกระบวนการดำเนินงานที่มีองค์ประกอบสำคัญซึ่งแต่ละองค์ประกอบของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนดังกล่าวมีความสำคัญ มีวิธีการและเครื่องมือที่แตกต่างกันออกไป แต่มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันซึ่งเอื้อให้การดูแล

ช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนเป็นระบบที่มีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547ข : 36) ดังมีรายละเอียดตามตารางที่ 1 ต่อไปนี้

ตารางที่ 2.1 กระบวนการดำเนินงานตามกระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

กระบวนการ	วิธีการ	เครื่องมือ
1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 1.1 ด้านความสามารถ - การเรียน - ความสามารถอื่นๆ 1.2 ด้านสุขภาพ - ร่างกาย - จิตใจ 1.3 ด้านครอบครัว - เศรษฐกิจ - การคุ้มครองนักเรียน 1.4 ด้านอื่นๆ	ศึกษาข้อมูลจากการใช้ 1. ระเบียนสะสม 2. แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก (SDQ) 3. อื่น ๆ เช่น 3.1 แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์(E.Q.) 3.2 แบบสัมภาษณ์นักเรียน 3.3 แบบสังเกตพฤติกรรมนักเรียน 3.4 แบบสัมภาษณ์ผู้ปกครองและเยี่ยมบ้านนักเรียนฯลฯ	1. ระเบียนสะสม 2. แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก (SDQ)หรือ 3. อื่น ๆ เช่น 3.1 แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์(E.Q.) 3.2 แบบสัมภาษณ์นักเรียน 3.3 แบบสัมภาษณ์ผู้ปกครองนักเรียนและเยี่ยมบ้านนักเรียน 3.4 แบบบันทึกการตรวจสุขภาพด้วยตนเอง ฯลฯ
2.การคัดกรองนักเรียน 2.1 กลุ่มปกติ 2.2 กลุ่มเสี่ยง 2.3 กลุ่มมีปัญหา	ดำเนินการต่อไปนี้ 1. วิเคราะห์ข้อมูลจาก 1.1 ระเบียนสะสม 1.2 แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก(SDQ) 1.3 แหล่งข้อมูลอื่น	1. เกณฑ์การคัดกรองนักเรียน 2. แบบสรุปผลการคัดกรองและช่วยเหลือนักเรียนเป็นรายบุคคล 3. แบบสรุปผลการคัดกรองนักเรียนเป็นห้องเรียน

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

กระบวนการ	วิธีการ	เครื่องมือ
3. การส่งเสริมนักเรียน (สำหรับนักเรียนทุกกลุ่ม)	ดำเนินการต่อไป 1. จัดกิจกรรมโฮมรูม (Homeroom) 2. จัดประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน (Classroom meeting) หรือ 3. จัดกิจกรรมอื่น ๆ ที่ครู พิจารณาว่าเหมาะสมในการ ส่งเสริมนักเรียนให้มีคุณภาพ มากขึ้น	1. แนวทางการจัดกิจกรรม โฮมรูมของโรงเรียน 2. แนวทางการจัดกิจกรรม ประชุมผู้ปกครองชั้นเรียนของ โรงเรียน 3. แบบบันทึก/สรุปประเมินผล การดำเนินกิจกรรม - โฮมรูม - ประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน - อื่น ๆ
4. การป้องกันและแก้ไขปัญหา (จำเป็นอย่างมาก สำหรับนักเรียน กลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา)	ดำเนินการต่อไป 1. ให้การปรึกษาเบื้องต้น 2. ประสานงานกับครูและ ผู้เกี่ยวข้องอื่นๆเพื่อการจัด กิจกรรมสำหรับการป้องกัน และช่วยเหลือแก้ไขปัญหา ของนักเรียนคือ 2.1 กิจกรรมในห้องเรียน 2.2 กิจกรรมเสริมหลักสูตร 2.4 กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน 2.4 กิจกรรมซ่อมเสริม 2.5 กิจกรรมสื่อสารกับ ผู้ปกครอง	1. แนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อ การป้องกันและแก้ไขปัญหา ของนักเรียน5 กิจกรรม 2. แบบบันทึกสรุปผล การคัดกรองและช่วยเหลือ นักเรียนเป็นรายบุคคล 3. แบบบันทึกรายงานผล การดูแลช่วยเหลือนักเรียน

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ห้องสมุดงานวิจัย

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

กระบวนการ	วิธีการ	เครื่องมือ
5. การส่งต่อ 5.1 ส่งต่อภายใน 5.2 ส่งต่อภายนอก	ดำเนินการต่อไปนี้ 1. บันทึกการส่งนักเรียนไปยังครูที่เกี่ยวข้องในการช่วยเหลือนักเรียนต่อไป เช่น ครูแนะแนวครูปกครองครูประจำวิชาครูพยาบาลเป็นต้น ซึ่งเป็นการส่งต่อภายใน 2. บันทึกการส่งนักเรียนไปยังผู้เชี่ยวชาญภายนอก โดยครูแนะแนวหรือฝ่ายปกครองเป็นผู้ดำเนินการซึ่งเป็นการส่งต่อภายนอก	1. แบบบันทึกการส่งต่อของโรงเรียน 2. แบบรายงานแจ้งผลการช่วยเหลือนักเรียน

ที่มา : กรมสามัญศึกษา. 2547ข : 7–9

4. องค์ประกอบในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ซึ่งสถานศึกษาได้ยึดหลัก ในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นกระบวนการดำเนินงานที่มีองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการ ดังที่กล่าวมาคือ

4.1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

4.2 การคัดกรองนักเรียน

4.3 การส่งเสริมนักเรียน

4.4 การป้องกันและแก้ไขปัญหา

4.5 การส่งต่อ

แต่ละองค์ประกอบของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนดังกล่าว มีความสำคัญ มีวิธีการและเครื่องมือที่แตกต่างกันไป แต่มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกัน ซึ่งเอื้อให้การดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนเป็นระบบที่มีประสิทธิภาพ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

นักเรียนแต่ละคนมีพื้นฐานความเป็นมาและช่วยเหลือนักเรียนได้ถูกทาง ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์มิใช่การใช้ความรู้สึกหรือคาดเดา โดยเฉพาะการแก้ไขปัญหานักเรียน ซึ่งจะทำ ให้ไม่เกิดข้อผิดพลาดต่อการช่วยเหลือนักเรียนหรือเกิดได้น้อยที่สุด (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547ข : 37)ข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนที่ครูประจำ ชั้นควรมีข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนมีด้วยกันทั้งหมด6 ด้าน ดังนี้คือ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547ข : 39-42)

1.1 ความสามารถด้านการเรียน ข้อมูลพื้นฐานที่ควรทราบ คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในแต่ละรายวิชา ผลการเรียนเฉลี่ยในแต่ละภาคเรียน แต่ละปีการศึกษา ผลการสอบวัดความรู้มาตรฐานระดับชาติ พฤติกรรมการเรียน เช่น การมาเรียนอย่างสม่ำเสมอ เวลาเข้าเรียนความสามารถพิเศษ พฤติกรรมที่บ่งชี้ความสามารถพิเศษ เช่น ผลงาน ชิ้นงานโครงงาน เอกสารหลักฐาน ร่องรอยแสดงถึงพฤติกรรมที่โดดเด่นการแสดงออกถึงความถนัดความสนใจ การมีบทบาทหน้าที่พิเศษในสถานศึกษา

1.2 ข้อมูลด้านสุขภาพ แยกเป็นด้านร่างกาย ข้อมูลพื้นฐานที่ควรทราบ คือ ความปกติความพิการหรือความบกพร่องทางด้านร่างกาย เช่น การมองเห็น การได้ยินบกพร่อง ด้านการพูดและภาษา เช่น ออทิสติกหรือพิการซ้อน โรคประจำ ตัว ความสัมพันธ์ระหว่างส่วนสูงกับน้ำหนัก ความสะอาดของร่างกาย ด้านจิตใจพฤติกรรม สภาพอารมณ์ที่มีผลต่อการดำ เนินชีวิตประจำ วันเช่น ความวิตกกังวลหรือซึมเศร้า ความประพฤติเช่นการลักขโมย การทำ ร้ายตนเอง พฤติกรรมที่มีผลต่อการเรียน ความสามารถพิเศษ และการปรับตัว เช่น พฤติกรรมอยู่ไม่นิ่ง สมาธิสั้นความสัมพันธ์กับเพื่อนครูผู้ปกครอง

1.3 ด้านครอบครัว แยกเป็น ด้านเศรษฐกิจ โดยต้องรู้ข้อมูลเกี่ยวกับ รายได้ของบิดามารดาหรือผู้ปกครอง อาชีพของผู้ปกครองภาวะหนี้สิน ความเพียงพอของรายรับรายจ่าย ค่าใช้จ่ายที่นักเรียนได้รับในการมาโรงเรียนแต่วัน และ ด้านการคุ้มครองสวัสดิภาพนักเรียน ข้อมูลพื้นฐานที่ควรทราบจะต้องรู้ข้อมูลเกี่ยวกับความสามารถในการคุ้มครองดูแลนักเรียนได้อย่างปลอดภัยเหมาะสมของผู้ปกครอง ความเหมาะสมของสภาพที่อยู่อาศัย ความสัมพันธ์บุคคลในครอบครัวการถูกคุกคามล่วงละเมิดทางเพศ จำนวนพี่น้อง บุคคลในครอบครัว สถานภาพบิดา มารดา บุคคลที่ดูแลรับผิดชอบนักเรียน ความเจ็บป่วยของบุคคลในครอบครัว หรือการใช้สารเสพติด การติดสุรา การพนัน เป็นต้น

1.4 ด้านสารเสพติด ข้อมูลพื้นฐานที่ควรทราบ คือ พฤติกรรมที่แสดงออก พฤติกรรมการเรียนในชั้นเรียน การใช้จ่ายเงิน การคบเพื่อน สุขภาพและบุคลิกภาพ สถานภาพทางครอบครัวและสิ่งแวดล้อม ผลการตรวจปัสสาวะ

1.5 ด้านความปลอดภัย ข้อมูลพื้นฐานที่ควรทราบ คือ สถานภาพครอบครัวและสิ่งแวดล้อมข้อมูลการเดินทาง การใช้พาหนะ การจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา การแต่งกายที่ล่อแหลม

1.6 ด้านพฤติกรรมทางเพศ แยกเป็นพฤติกรรมชู้สาว ข้อมูลพื้นฐานที่ควรทราบมีพฤติกรรมสนใจเพศตรงข้าม พฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศ ข้อมูลพื้นฐานที่ควรทราบ คือ มีพฤติกรรมที่แสดงออกเหมือนเพศตรงข้าม นอกจากนี้ ยังต้องมีข้อมูล ด้านอื่น ๆ ของนักเรียนที่ครู พบเพิ่ม ซึ่งมีความสำคัญหรือเกี่ยวข้องกับการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มาใช้พิจารณาประกอบอีกด้วยวิธีการและเครื่องมือในการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ครูประจำ ชั้นควรใช้วิธีการและเครื่องมือที่หลากหลายเพื่อให้ได้ข้อมูลนักเรียนที่ครอบคลุมทั้งด้านความสามารถ ด้านสุขภาพและด้านครอบครัว ด้านสารเสพติด ด้านความปลอดภัย หรือข้อมูลด้านอื่น ๆ ที่ สำคัญประกอบด้วย 5 วิธีการ คือ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547ข : 38)

การสังเกต พฤติกรรมที่ควรสังเกตคือ

1. การสังเกตพฤติกรรมการแสดงออก

2. การสังเกตพฤติกรรมการทำ งาน

การสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง บุคคลที่ควรสัมภาษณ์ คือ

1. การสัมภาษณ์ภายนอกสถานศึกษา สัมภาษณ์ผู้ปกครองของเด็ก ญาติใกล้ชิด เพื่อนบ้าน

2. การสัมภาษณ์ภายในสถานศึกษา สัมภาษณ์ครูประจำชั้น ครูประจำวิชา เพื่อนนักเรียน

การเยี่ยมบ้าน ในการเยี่ยมบ้านเพื่อศึกษาด้านต่าง ๆ คือ

1. เพื่อศึกษาพ่อแม่ผู้ปกครอง สภาพเศรษฐกิจ สังคม

2. เพื่อศึกษาบุคคลในครอบครัว ความสัมพันธ์ในครอบครัว ทัศนคติ ค่านิยม ของบุคคลในครอบครัว

การศึกษาข้อมูล ข้อมูลนักเรียนที่ควรศึกษาได้แก่

1. ผลงานนักเรียน

1.1 การเขียนอัตชีวประวัติ บันทึกประจำวันตามประเด็นที่กำหนด

1.2 ชิ้นงาน สมุดทำ งาน แบบฝึกหัด งานฝีมือ สิ่งประดิษฐ์ โครงงาน

2. เอกสารหลักฐานอื่น ๆ

2.1 ระเบียนสะสม

2.2 การศึกษาเด็กเป็นรายกรณี

2.3 บันทึกสุขภาพจากแพทย์

2.4 บันทึกการประเมินจุดแข็งจุดอ่อน (SDQ)

2.5 บันทึกการสำรวจเบื้องต้นเพื่อคัดแยกความพิการความบกพร่อง

2.6 บันทึกการสำรวจความสามารถพิเศษ 10 แวว

2.7 บันทึกสำรวจนักเรียนด้อยโอกาส

การทดสอบ เครื่องมือที่ใช้ในการทดสอบได้แก่

1. แบบทดสอบที่สถานศึกษาสร้างขึ้น

2. แบบทดสอบระดับชาติ

3. แบบทดสอบมาตรฐาน

3.1 วัดความสามารถทางการเรียน

3.2 วัดความถนัดความสนใจ

3.3 วัดทักษะความสามารถ

3.4 ประเมินเพื่อคัดแยกนักเรียน

จากที่กล่าวมาข้างต้นพอสรุปได้ว่า การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล หมายถึง การรวบรวมข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับตัวนักเรียนให้ได้มากที่สุด เพื่อประโยชน์ในการให้ความช่วยเหลือ มีวิธีการหรือเครื่องมือหลายอย่าง อาทิ การสังเกต สัมภาษณ์ การเยี่ยมบ้าน ศึกษาข้อมูล ทดสอบฯลฯ การเลือกใช้เครื่องมือให้พิจารณาตามความเหมาะสมเพื่อที่จะสามารถรู้จักนักเรียนแต่ละคนได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

2. การคัดกรองนักเรียน

การคัดกรองนักเรียน เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล แล้วนำ ผลที่ได้มาจำแนกตามเกณฑ์การคัดกรองที่สถานศึกษาจัดทำ ขึ้นพิจารณาข้อมูลที่เกี่ยวกับตัวนักเรียนเพื่อการจัดกลุ่มนักเรียนเป็น 3 กลุ่ม คือ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547ข : 43)

2.1 กลุ่มปกติ คือ นักเรียนที่ได้รับการวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียนแล้ว อยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มปกติ หมายถึง นักเรียนที่ไม่มีพฤติกรรมที่เป็นปัญหา และส่งผลกระทบต่อชีวิตประจำวันของตนเองหรือสังคมส่วนรวมในด้านลบ

2.2 กลุ่มเสี่ยง คือ นักเรียนที่จัดอยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มเสี่ยงตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียน ซึ่งหมายถึง นักเรียนที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปจากปกติ เช่น เก็บตัว แสดงออกเกินขอบเขต การปรับตัวทางเพศไม่เหมาะสม ทดลองสิ่งเสพติด ผลการเรียนเปลี่ยนแปลงไปในทางลบ

2.3 กลุ่มมีปัญหา คือ นักเรียนที่จัดอยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มมีปัญหาตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียน ซึ่งหมายถึง นักเรียนที่มีปัญหาพฤติกรรมชัดเจน มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตประจำวันของตนเอง หรือต่อสังคมส่วนรวมในด้านลบ โรงเรียนต้องให้การช่วยเหลือ ป้องกันหรือแก้ไขปัญหาตามแต่กรณีการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการคัดกรองนักเรียนนั้น ให้อยู่ในดุลยพินิจของครูประจำชั้นหรือของคณะกรรมการทีมทำ ของโรงเรียน โดยถือเกณฑ์การคัดกรองนักเรียนของโรงเรียนเป็นหลัก ดังนั้น โรงเรียนจึงควรมีการประชุมครู เพื่อการพิจารณาเกณฑ์การจัดกลุ่มนักเรียนร่วมกัน เพื่อให้มีมาตรฐานหรือแนวทางการคัดกรองนักเรียนที่เหมือนกัน เป็นที่ยอมรับของครูในโรงเรียน และสอดคล้องกับสภาพเป็นจริง รวมทั้ง ให้มีการกำหนดเกณฑ์ว่าความรุนแรงหรือความถี่ของพฤติกรรมเท่าไรจึงจัดอยู่ในกลุ่มเสี่ยงหรือมีปัญหา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547ข : 43) กระบวนการดำ เนินงานประเด็นในการพิจารณา การคัดกรองนักเรียน ข้อมูลพื้นฐานที่ควรทราบ คือ ข้อมูลศึกษานักเรียนรายบุคคลของนักเรียนกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง กลุ่มมีปัญหา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547ข : 44) จากการคัดกรองจะพบเด็กที่มีความต้องการพิเศษแทรกอยู่ในเด็กทั้ง 3 กลุ่ม ซึ่งเด็กที่มีความต้องการพิเศษเหล่านี้ ได้แก่

1. เด็กที่มีความบกพร่องทางการมองเห็น
2. เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน
3. เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา
4. เด็กที่มีความบกพร่องทางด้านร่างกาย
5. เด็กที่มีปัญหาการเรียนรู้
6. เด็กที่มีปัญหาทางอารมณ์และพฤติกรรม
7. เด็กออทิสติก
8. เด็กอัจฉริยะ

ในการคัดกรองนักเรียนโรงเรียนต้องจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมและพัฒนาเด็กเหล่านี้ตามศักยภาพของแต่ละบุคคล (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547ข : 44)

จากที่กล่าวมาข้างต้นพอสรุปได้ว่า การคัดกรองนักเรียน หมายถึงการกวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล แล้วนำผลมาจำแนก คัดกรองนักเรียน สถานศึกษาควรมีการประชุมครู กำหนดเกณฑ์การคัดกรองเพื่อจัดกลุ่มนักเรียนร่วมกัน ให้เป็นที่ยอมรับของครูและ

สอดคล้องกับสภาพความจริง สถานศึกษาจะต้องจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมและพัฒนาเด็กตามศักยภาพของแต่ละบุคคล

3. การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน

การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน เป็นการสนับสนุนให้นักเรียนทุกคนที่อยู่ในความดูแลของครูประจำ ชั้น ไม่ว่า จะเป็นนักเรียนกลุ่มปกติหรือกลุ่มเสี่ยงและมีปัญหาให้มีคุณภาพมากขึ้น มีความภาคภูมิใจในตนเองในด้านต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยป้องกันมิให้นักเรียนที่อยู่ในกลุ่มปกติกลายเป็นนักเรียนกลุ่มเสี่ยงและมีปัญหา เพื่อเป็นการช่วยให้นักเรียนกลุ่มเสี่ยงและมีปัญหากลับมาเป็นนักเรียนกลุ่มปกติและมีคุณภาพตามที่โรงเรียนหรือชุมชนคาดหวัง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547ข : 45)

การส่งเสริมและพัฒนานักเรียนครูควรจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนานักเรียนทุกกลุ่ม (กลุ่มพิเศษ กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง กลุ่มมีปัญหา) มีกิจกรรมหลักสำคัญที่โรงเรียนต้องดำ เนินการ คือ กลุ่มพิเศษ เป็นนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษกว่านักเรียนกลุ่มอื่น ๆ เช่น มีความสามารถทางด้านการเรียน กีฬา ดนตรี ศิลปะ ร้องเพลง นาฏศิลป์ เป็นต้นกลุ่มปกติ เป็นนักเรียนทั่วไปที่สามารถเรียนรู้ได้ตามปกติไม่มีปัญหากลุ่มเสี่ยง กลุ่มมีปัญหา เป็นนักเรียนที่มีปัญหาในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านการเรียน สุขภาพกาย สุขภาพใจ สังคมเศรษฐกิจ การปรับตัว เป็นต้น

การจัดกิจกรรมโฮมรูม (Homeroom)

กิจกรรมโฮมรูม เป็นกิจกรรมที่ดำ เนินการเพื่อส่งเสริมนักเรียนตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อเสริมสร้างทักษะการดำ รงชีวิตให้แก่นักเรียนเป็นรายบุคคล หรือกลุ่ม เพื่อให้สามารถดำ รงชีวิตในสังคมปัจจุบันและอนาคตได้อย่างมีความสุข มีคุณค่า และประสบผลสำเร็จตามศักยภาพ รวมทั้ง มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของเยาวชนไทยยุคปฏิรูปการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งทำให้ครูประจำชั้น มีโอกาสคุ้นเคยและรู้จักนักเรียนในความดูแลมากขึ้น ซึ่งจะเอื้ออำนวยให้การดูแลช่วยเหลือนักเรียนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีบรรยากาศเสมือนบ้าน มีครูประจำชั้น และนักเรียนเป็นสมาชิกในครอบครัวเดียวกันและมีการทำกิจกรรมที่มีประโยชน์ร่วมกันก็ได้ ซึ่งสถานที่ที่ใช้จัดกิจกรรมโฮมรูมอาจเป็นที่ห้องเรียน หรือนอกห้องเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2546ก : 39-40)ประโยชน์ของการจัดกิจกรรมโฮมรูม จะช่วยให้ครูรู้จักนักเรียนมากขึ้น สามารถส่งเสริมความสามารถ และป้องกันปัญหาของนักเรียนได้อีกด้วย แนวดำ เนินการจัดกิจกรรมโฮมรูมมีดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2546ก : 40)

1. กำหนดกิจกรรมโฮมรูม โดยยึดตามความต้องการของนักเรียน ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมโฮมรูม

1.1 สำรวจความต้องการของนักเรียนในการจัดกิจกรรมโฮมรูม

1.2 พิจารณาเลือกหัวข้อและวิธีการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน หรือให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในขณะนั้น ๆ และเป็นเรื่องที่ทันสมัย

1.3 การจัดกิจกรรมโฮมรูมแต่ละครั้ง ควรมีการดำ เนินการเป็นหลักฐานทั้งก่อนดำเนินการและหลังดำเนินการ ซึ่งอาจเขียนในรูปแบบของบันทึกการจัดกิจกรรม หรืออื่น ๆรวมทั้งให้มีการบันทึกสรุปผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียนหลังการจัดกิจกรรมทุกครั้ง ซึ่งการบันทึกอาจบันทึกในแผนการจัดกิจกรรมหรือในแบบฟอร์มบันทึกที่แยกออกมาต่างหากก็ได้

1.4 ประเมินผลการจัดกิจกรรมและจัดทำ รายงาน

2. การจัดประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน (Classroom meeting) โรงเรียนกำหนดแนวทางการจัดประชุมผู้ปกครอง ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547ข : 46-47)

2.1 การจัดประชุมผู้ปกครองชั้นเรียนควรจัดประชุมอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง

2.2 ครูประจำชั้นควรเตรียมความพร้อมก่อนการประชุมในด้านต่าง ๆ เช่น ข้อมูลนักเรียนแต่ละคน วัตถุประสงค์ในการจัดกิจกรรม กิจกรรมที่จะดำ เนินการ

2.3 จัดกิจกรรมประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน

2.4 สรุปและบันทึกหลักฐานการประชุมผู้ปกครองแต่ละครั้ง เพื่อประโยชน์ดังนี้คือ เป็นหลักฐานในการจัดประชุมแต่ละครั้งเป็นข้อมูลสำหรับดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นข้อมูลสำหรับการจัดประชุมให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ปกครองในครั้งต่อไป

3. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยยึดความต้องการของนักเรียนและนโยบายของโรงเรียนในการพัฒนานักเรียน

4. โครงการพิเศษอื่น ๆ

ข้อควรตระหนักในการดำเนินกิจกรรม ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนานักเรียน ข้อควรตระหนักในการดำ เนินกิจกรรม คือ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547ก: 46-48)

1. การจัดกิจกรรมผู้ปกครองชั้นเรียน (Classroom meeting) ครูประจำ ชั้นควรระมัดระวังคำพูดที่ก่อให้เกิดความรู้สึกทางลบ หรือต่อต้านจากผู้ปกครอง เช่น การตำหนินักเรียน หรือผู้ปกครอง การแจ้งข้อบกพร่องของนักเรียนในที่ประชุม

2. ครูประจำชั้นควรใช้คำพูดที่แสดงถึงความเข้าใจในตัวนักเรียน แสดงถึงความห่วงใยเอาใจใส่ของครูที่มีต่อนักเรียนทุกคน

3. ครูประจำชั้นควรนำกิจกรรมที่ช่วยกระตุ้นให้ผู้ปกครองตระหนักในความรับผิดชอบและต้องการให้ปรับปรุงแก้ไขส่วนที่บกพร่องของนักเรียนร่วมกับสถานศึกษา

4. การจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาศักยภาพนักเรียนควรเป็นกิจกรรมหลากหลาย ตามความสนใจของนักเรียน เช่น ดนตรี กีฬา ศิลปะ เป็นต้น

จากที่กล่าวมาข้างต้นพอสรุปได้ว่าการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน หมายถึง การสนับสนุนให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจในตนเองซึ่งจะช่วยป้องกันไม่ให้นักเรียนในกลุ่มปกติกลายเป็นนักเรียนกลุ่มเสี่ยงหรือกลุ่มมีปัญหาและเป็นการช่วยให้นักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหากลับมามีพฤติกรรมดีขึ้นตามต้องการของสถานศึกษาและชุมชนสิ่งสำคัญที่ครูที่ปรึกษาต้องตระหนักในการจัดกิจกรรมประชุมคือ ต้องมีการเตรียมข้อมูลนักเรียนแต่ละคนให้ชัดเจนและในการสื่อสารกับผู้ปกครองจะต้องระมัดระวังคำพูดที่ก่อให้เกิดความรู้สึกทางลบ การแจ้งข้อบกพร่องของนักเรียนควรเป็นการพูดที่แสดงถึงความเข้าใจในตัวนักเรียนแสดงถึงความห่วงใยใส่ใจของครูที่มีต่อนักเรียน ทุกคน และอาศัยกิจกรรมที่จะนำให้ผู้ปกครองตระหนักในความรับผิดชอบและต้องการปรับปรุงหรือแก้ไขในส่วนที่บกพร่องของนักเรียนในการจัดการประชุมทุกครั้งครูที่ปรึกษาจะต้องบันทึกหลักฐานการประชุมแต่ละครั้งเพื่อเป็นหลักฐานเป็นข้อมูลสำหรับการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และเป็นข้อมูลสำหรับการจัดการประชุมให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ปกครองในครั้งต่อไป

4. การป้องกันและแก้ไขปัญหา

ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนครูประจำชั้น ควรให้ความเอาใจใส่กับนักเรียนทุกคนเท่าเทียมกัน แต่สำ หรับนักเรียนกลุ่มเสี่ยงและมีปัญหานั้น จำเป็นอย่างมากที่ต้องดูแลให้ความใส่ใจอย่างใกล้ชิดและหาวิธีการช่วยเหลือ ทั้งการป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียน จึงเป็นภาระงานที่ยิ่งใหญ่และมีคุณค่าอย่างมาก ในการพัฒนาให้นักเรียนเติบโตเป็นบุคคลที่มีคุณภาพของสังคมต่อไป นอกจากนี้ ทุกครั้งของการช่วยเหลือนักเรียนควรมีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานด้วยการป้องกันและการแก้ไขปัญหาให้นักเรียนนั้นมีหลายเทคนิควิธีการ แต่สิ่งที่ครูที่ปรึกษาจำเป็นต้องดำเนินการ มี 3 ประการ คือ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547 : 49)

1. การให้การปรึกษาเบื้องต้น
2. การจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา
3. การติดตามดูแลช่วยเหลือ

1. การให้การปรึกษาเบื้องต้นกับนักเรียนเป็นการช่วยเหลือผ่อนคลายปัญหาให้ลดน้อยลงทั้งด้านความรู้สึก ความคิด และการปฏิบัติตนของนักเรียนในทางที่ไม่ถูกต้อง โดยมุ่งหวังให้นักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่ดีงามหรือที่พึงประสงค์ปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การปรึกษาเบื้องต้นมีประสิทธิภาพในการช่วยเหลือนักเรียนครูประจำ ชั้นควรมีความรู้และทักษะพื้นฐานด้านจิตวิทยาวัยรุ่น ความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ทั้งร่างกายและจิตใจ และกระบวนการและทักษะการ

ปรึกษาเบื้องต้นที่ สำคัญ คือ การสร้างสัมพันธภาพ การใช้คำถามการรับฟังเนื้อหาและความรู้สึก ส่วนแนวทางการแก้ไขปัญหาของนักเรียนในแต่ละลักษณะปัญหา เช่น ด้านการเรียน สุขภาพ ครอบครัว หรือการใช้สารเสพติด การพนัน หนีเรียน เป็นต้น ซึ่งศึกษาค้นคว้าได้จากเอกสารของหน่วยงานต่าง ๆ ครูที่ประจำชั้นควรมีความพร้อมในการให้การปรึกษาช่วยเหลือนักเรียนด้วยความรู้สึกที่ดีต่อนักเรียน (กรมสามัญศึกษา. 2544 : 24)กระบวนการให้การปรึกษาจะต้องสร้างสัมพันธภาพ พิจารณาทำ ความเข้าใจปัญหากำหนด วิธีการและ ดำเนินการแก้ไขปัญหา และยุติการปรึกษา

2. การจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันและช่วยเหลือแก้ไขปัญหาของนักเรียน สาระและแนวการดำ เนินการ ได้แก่ การป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียน นอกจากจะให้การปรึกษาเบื้องต้นแล้ว การจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อการช่วยเหลือนักเรียนก็เป็นสิ่งสำคัญ เพราะจะทำให้การช่วยเหลือมีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจของครูทุกคนและผู้ปกครอง ซึ่งครูประจำชั้นสามารถคิดพิจารณากิจกรรมเพื่อการแก้ไขปัญหาของนักเรียนได้หลายแนวทางในที่นี้ สรุปไว้ 5 แนวทางที่จำเป็น คือ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547ข : 49)

2.1 กิจกรรมให้คำ ปรึกษา

2.2 กิจกรรมในชั้นเรียน

2.3 กิจกรรมสื่อสารผู้ปกครอง

2.4 กิจกรรมเสริมหลักสูตร

2.5 กิจกรรมสอนซ่อมเสริม

สำหรับการใช้กิจกรรมการให้การปรึกษา กิจกรรมในห้องเรียนกิจกรรมสื่อสารผู้ปกครองสามารถดำ เนินการด้วยตนเอง ส่วนการใช้กิจกรรมเสริมหลักสูตร และ กิจกรรมซ่อมเสริมจำเป็นต้องมีการประสานงานเพื่อขอความร่วมมือจากครูอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการสนับสนุนของผู้บริหารโรงเรียนด้วย แต่อย่างไรก็ตาม การช่วยเหลือทั้ง 5 กิจกรรมดังกล่าว ครูประจำชั้นสามารถขอคำ แนะนำ ความคิดเห็นจากครูอื่น ๆ ในการจัดกิจกรรมให้ได้ผลดียิ่งขึ้น การพิจารณาเลือกใช้กิจกรรมที่ครูประจำ ชั้นควรคำนึงถึง มีดังนี้ (กรมสามัญศึกษา. 2544 : 25)

1. ความเหมาะสม สอดคล้องกับลักษณะปัญหา

2. บุคลิกลักษณะของนักเรียนแต่ละคน

3. สภาพของชั้นเรียน โรงเรียน และชุมชน

การเป็นผู้ให้การปรึกษาที่ดีมีคุณภาพนั้น ครูประจำชั้นควรจะปฏิบัติ ดังนี้(กรมสามัญศึกษา. 2544: 24)

1) รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการปรึกษาหรือวิธีการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในด้านต่างๆซึ่งอาจรับการอบรมจากหน่วยงานภายนอก หรือโรงเรียนจัดอบรมให้

2) หมั่นฝึกฝนทักษะการปรึกษาและพัฒนาตนอย่างสม่ำเสมอ

3) ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมเกี่ยวกับจิตวิทยาพัฒนาการหรือความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการปรึกษาการดูแลช่วยเหลือนักเรียนข้อควรตระหนักในการป้องกันและช่วยเหลือแก้ไขปัญหาของนักเรียน (กรมสามัญศึกษา. 2544 : 26)

1. การรักษาความลับ

1.1 เรื่องราวข้อมูลของนักเรียนที่ต้องช่วยเหลือแก้ไข ไม่ควรนำ ไปเปิดเผยยกเว้นเพื่อขอความร่วมมือในการช่วยเหลือนักเรียนกับบุคคลที่เกี่ยวข้องโดยไม่ระบุชื่อ ชื่อสกุลจริงของนักเรียนและการเปิดเผยควรเป็นไปในลักษณะที่ให้เกียรตินักเรียน

1.2 บันทึกข้อมูลการช่วยเหลือนักเรียนควรเก็บไว้ในที่เหมาะสมและสะดวกในการเรียกใช้

1.3 การรายงานการช่วยเหลือนักเรียนควรรายงานในส่วนที่เปิดเผยได้โดยให้เกียรติและคำนึงถึงประโยชน์ของนักเรียนเป็นสำคัญ

2. การแก้ไขปัญหา

2.1 การช่วยเหลือแก้ไขปัญหาของนักเรียน ต้องพิจารณาสาเหตุของปัญหาให้ครบถ้วนและหาวิธีการช่วยเหลือให้เหมาะสมกับสาเหตุนั้น ๆ เพราะปัญหามิได้เกิดจากสาเหตุเพียงสาเหตุเดียวแต่อาจจะเกิดจากหลายสาเหตุที่เกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน

2.2 ปัญหาที่เหมือนกันของนักเรียนแต่ละคนไม่จำ เป็นต้องเกิดจากสาเหตุที่เหมือนกันและวิธีการช่วยเหลือที่ประสบความสำเร็จกับนักเรียนคนหนึ่งก็อาจไม่เหมาะกับนักเรียนอีกคนหนึ่งเนื่องจากความแตกต่างของบุคคล ดังนั้น การช่วยเหลือนักเรียนโดยเฉพาะการให้คำแนะนำปรึกษา จึงไม่มีสูตรการช่วยเหลือสำเร็จตายตัว เพียงแต่มีแนวทาง กระบวนการหรือทักษะการช่วยเหลือที่ครูแต่ละคนสามารถเรียนรู้ ฝึกฝน เพื่อการนำไปใช้เหมาะสมกับแต่ละปัญหาในนักเรียนแต่ละคน

กิจกรรมเสริมหลักสูตร

กิจกรรมเสริมหลักสูตร เป็นกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้นเพื่อเสริมความรูและประสบการณ์เพิ่มเติมจากการเรียนวิชาต่าง ๆ เพื่อให้นักเรียนรู้จักและเข้าใจตนเอง เสริมการพัฒนาบุคลิกภาพและนิสัยให้มีความรับผิดชอบ มีความสามัคคี มีระเบียบวินัย รู้จักช่วยเหลือผู้อื่น และรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ซึ่งมีกิจกรรมดังต่อไปนี้ (กิติมา. 2532 : 189)

1. กิจกรรมชุมนุม หมายถึง การรวมกลุ่มของนักเรียนที่มีความสนใจในวิชาการหรือกิจกรรมอย่างเดียวกันมีการกำหนดวัตถุประสงค์และระเบียบข้อบังคับของชุมนุม โดยมีครูที่ปรึกษาชุมนุมคอยให้คำ แนะนำ ในการปฏิบัติงาน กิติมา (2532 : 189) ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการตังกิจกรรมชุมนุมต่าง ๆ พอสรุปได้ดังนี้

1.1 เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงออกซึ่งความสามารถพิเศษ

1.2 เพื่อพัฒนาความเป็นผู้นำ และให้รู้จักการเป็นผู้ตามที่ดี

1.3 เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับนักเรียน

1.4 เพื่อเป็นการจัดประสบการณ์ให้แก่นักเรียน และช่วยส่งเสริมการเรียนการสอนให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

1.5 เพื่อส่งเสริมบุคลิกภาพของนักเรียน ทำ ให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเองรู้จักร่วมมือกับบุคคลอื่น มีวินัยและรู้จักควบคุมตัวเอง

2. การจัดทัศนศึกษา การจัดทัศนศึกษาเป็นการนำ นักเรียนไปศึกษานอกสถานที่ เพื่อปรับพฤติกรรมทางสังคม ส่งเสริมการเจริญเติบโตทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และสังคม รวมถึงการใช้เวลาให้เป็นประโยชน์ เพื่อศึกษาหาความรู้ตามความสามารถแต่ละคน และเป็นการทำ ให้หลักสูตรสมบูรณ์ยิ่งขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2540 : 271)

3. การจัดกีฬา การจัดกีฬาเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนนำ เอาความรู้และหลักการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับกีฬาซึ่งได้เรียนไปแล้วมาใช้ในสถานการณ์จริง อีกทั้ง ยังเป็นการกระตุ้นให้นักเรียนได้ออกกำลังกายอย่างต่อเนื่อง สำ นักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2540 : 271) ได้กล่าวถึงเป้าหมายของการจัดกีฬาไว้พอสรุปว่า

3.1 เป็นการปรับพฤติกรรมทางสังคมแก่นักเรียนให้รู้จักปรับตัวตามสภาวะแวดล้อมได้

3.2 ส่งเสริมการเจริญเติบโตทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และสังคมแก่นักเรียน

3.3 ส่งเสริมให้นักเรียนใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

3.4 เป็นการทำ ให้หลักสูตรสมบูรณ์

3.5 เป็นการส่งเสริมความสามารถของแต่ละบุคคล

4. การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมจริยธรรม การจัดกิจกรรมส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนจำ เป็นต้องจัดเนื่องจากพระราชบัญญัติการศึกษาชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กำหนดไว้ในมาตราที่ 6 ว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญาความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำ รงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” (กระทรวงศึกษาธิการ. 2545 : 5) กรมวิชาการ (2541: 13) ได้ให้ความหมายคำว่าจริยธรรมว่า “เป็นเรื่องของการฝึกนิสัย โดยทำ บ่อย ๆ จน

กลายเป็นนิสัยแล้วกลายเป็นคุณธรรม เป็นการเริ่มจากภายนอกสู่ภายใน และเป็นลักษณะนิสัยเป็นคุณสมบัติที่ดีมีในจิตใจ"

พระธรรมปิฎก (2541 : 30) ได้กล่าวถึงความเข้มแข็งของคนในสังคมแบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ

1 ความเข้มแข็งทางพฤติกรรม ได้แก่ ความขยันขันแข็ง จริงใจในการทำ งาน

2 ความเข้มแข็งทางจิตใจ ได้แก่ กำลังใจเข้มแข็ง มุ่งมั่นตั้งใจเด็ดเดี่ยว

3 ความเข้มแข็งทางปัญญา ได้แก่ การไม่รอคอยความช่วยเหลือจากภายนอกพยายามทำการทั้งหลายให้สำเร็จด้วยตนเองการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนพอสรุป ได้ดังนี้ (กรมวิชาการ. 2541 : 59)

1) การควบคุมทางสังคมเป็นไปตามธรรมชาติ ทุกคนมีโอกาสเสริมสร้างและตระหนักในในความรับผิดชอบ เด็กมีส่วนร่วมในสังคมครูมีส่วนร่วมในการจัดให้เด็กมีโอกาสในการมีส่วนร่วมที่จะนำไปสู่การจัดระเบียบในสังคม

2) ครูเปลี่ยนบทบาทจากเป็นผู้ควบคุม ผู้ชี้ขาดมาเป็นผู้เตรียมประสบการณ์

3) ครูต้องมีความเด็ดเดี่ยวในการรักษาผลประโยชน์ของกลุ่มอย่างยุติธรรมร่วมกับนักเรียนสร้างแนวปฏิบัติและสร้างกฎเกณฑ์ขึ้นใช้

4) ระบบการศึกษาต้องคำนึงถึงสภาพแวดล้อม เช่นสภาวะของชุมชนความเป็นอยู่เศรษฐกิจและอาชีพ

5. การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมลักษณะนิสัยด้านศิลปะ การจัดกิจกรรมด้านศิลปะ เป็นกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้นเพื่อให้นักเรียนได้แสดงออกถึงความสามารถในการคิดและสร้างสรรค์ เพื่อพัฒนานักเรียนให้เป็นนักประดิษฐ์คิดค้น และมีอารมณ์สุนทรียะ รักและหวงแหนคุณค่าของศิลปะ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2540 : 272)

6. การบำเพ็ญประโยชน์ต่อโรงเรียนและชุมชน การบำเพ็ญประโยชน์ต่อโรงเรียนและชุมชนเป็นการจัดกิจกรรมของโรงเรียนเพื่อให้นักเรียนรู้จักสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน เป็นการสร้างขวัญกำลังใจระหว่างผู้ปฏิบัติกับผู้รับประโยชน์ ซึ่งได้แก่โรงเรียนและชุมชน กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ ได้แก่ การพัฒนาวัด โรงเรียน สาธารณสมบัติต่าง ๆ ตลอดจนดูแลแหล่งน้ำ การอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม เป็นต้น (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2540 : 272)

กิจกรรมสอนซ่อมเสริม

การสอนซ่อมเสริมเป็นการสอนกรณีพิเศษนอกเหนือไปจากการสอนตามปกติเพื่อแก้ไขปัญหาข้อบกพร่องของนักเรียนการสอนซ่อมเสริมมี 4 ลักษณะพอสรุปได้ดังนี้

1. สอนซ่อมเสริมก่อนการเรียนการสอน เป็นการสอนเพื่อปรับพื้นฐานของนักเรียนก่อนเข้าสู่หลักสูตร

2. สอนซ่อมเสริมขณะทำการสอน เป็นการสอนเมื่อพบข้อบกพร่องของนักเรียนขณะทำการสอนเพื่อช่วยให้นักเรียน เรียนต่อไปได้ทันและเข้าใจเนื้อหาวิชาที่สอน

3. สอนเสริมรายวิชาเพื่อสอบแก้ตัว สอนเมื่อมีการสอบวัดผลประเมินผลในวิชาแล้วปรากฏว่าไม่ผ่านเกณฑ์การวัดจุดประสงค์บางจุดประสงค์จึงจำ เป็นต้องสอนซ่อมเสริมเพื่อจะได้สอบแก้ตัวใหม่

4. สอนซ่อมเสริมสำหรับนักเรียนที่ฉลาด หรือเรียนเร็ว นักเรียนที่มีสติปัญญาสูงควรสอนเสริมเพื่อจะได้ไม่เกิดความเบื่อหน่ายในการเรียนสรุปได้ว่า การสอนซ่อมเสริมในสถานศึกษาเป็นสิ่งจำเป็น เพราะเป็นการจัดเพื่อช่วยเหลือนักเรียนเมื่อครูพบข้อบกพร่องจากการสังเกตพฤติกรรม การแสดงออกของนักเรียนทั้งในและนอกห้องเรียน หรือเมื่อครูพบข้อบกพร่องจากการวิเคราะห์ผลจากการวัดและประเมินผลเพื่อช่วยในการเรียนรู้ของนักเรียนให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

จากที่กล่าวมาข้างต้นพอสรุปได้ว่า การช่วยเหลือแก้ไขปัญหาของนักเรียน หมายถึงครูที่ปรึกษาต้องพิจารณาสาเหตุของปัญหาให้ครบถ้วนและหาวิธีการช่วยเหลือให้เหมาะสมกับสาเหตุนั้น ปัญหาที่เหมือนกันของนักเรียนไม่จำเป็นต้องเกิดจากสาเหตุที่เหมือนกัน วิธีการช่วยเหลือที่ประสบความสำเร็จกับนักเรียนคนหนึ่งอาจไม่เหมาะสมกับนักเรียนอีกคนหนึ่งเนื่องจากความแตกต่างของบุคคล ดังนั้นการช่วยเหลือแก้ปัญหาของนักเรียนโดยเฉพาะการให้คำแนะนำปรึกษาจึงไม่มีสูตรการช่วยเหลือที่ตายตัว เพียงแต่มีแนวทาง กระบวนการ หรือทักษะการช่วยเหลือที่ครูที่ปรึกษาแต่ละคนสามารถเรียนรู้ ฝึกฝนเพื่อนำไปใช้ให้เหมาะสมกับแต่ละปัญหาในนักเรียนแต่ละคนได้

5. การส่งต่อ

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีกระบวนการทำงานที่เป็นระบบและมีขั้นตอนในการดำเนินงานที่ชัดเจน ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย ดังนั้น ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียน โดยครูประจำชั้นตามกระบวนการดูแล ช่วยเหลือนักเรียน อาจมีบางกรณีที่ปัญหามีความยากต่อการช่วยเหลือ หรือช่วยเหลือแล้วนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้นควรดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านต่อไปเพื่อให้ปัญหาของนักเรียนได้รับการช่วยเหลืออย่างถูกทางและรวดเร็ว หากปล่อยให้เป็นบทบาทหน้าที่ของครู ความยุ่งยากของปัญหาอาจมีมากขึ้นหรือลุกลามกลายเป็นปัญหาใหญ่โตจนยากต่อการแก้ไขกรณีที่เด็กมีความสามารถพิเศษเด็กด้อยโอกาสก็ควรส่งต่อผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้นักเรียนได้รับการส่งเสริมพัฒนาและช่วยเหลือได้ถูกทางแนวดำ เนินการส่งต่อนักเรียนแบ่งเป็น 2 ลักษณะคือ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547ข : 51)

1. การส่งต่อภายใน ครูประจำชั้นส่งต่อไปยังครูแนะแนวหรือผู้ที่เกี่ยวข้องที่สามารถให้ความช่วยเหลือนักเรียนได้ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับสภาพปัญหาและความต้องการของนักเรียน

กระบวนการดำเนินงานการส่งต่อภายใน มีวิธีการดำเนินงาน คือ

1.1 ทำความเข้าใจและชี้แจงนักเรียนถึงความจำ เป็นที่ต้องส่งต่อ

1.2 ประสานกับครูที่จะช่วยเหลือต่อ

1.3 สรุปข้อมูลนักเรียนและวิธีการช่วยเหลือนักเรียนที่ผ่านมาในบันทึกการส่งต่อ

1.4 นัดหมายวันเวลาและสถานที่ที่จะไปพบครูที่รับการช่วยเหลือต่อ

1.5 ติดตามผลการช่วยเหลืออย่างสม่ำเสมอ

2. การส่งต่อภายนอก เป็นการส่งต่อนักเรียนไปให้ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องได้ช่วยเหลือพัฒนานักเรียนกรณีที่เกินความสามารถของสถานศึกษาโดยครูแนะแนวหรือผู้เกี่ยวข้องเป็นผู้ดำเนินการส่งต่อและมีการติดต่อรับทราบผลการช่วยเหลือเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง การดำเนินการส่งต่ออย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพจึงมีกระบวนการดังนี้(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547ข : 52)

กระบวนการดำเนินงานส่งต่อภายนอก มีวิธีดำเนินการโดยส่งต่อผู้เชี่ยวชาญภายนอกในกรณีที่นักเรียนยากต่อการช่วยเหลือครูแนะแนว หรือผู้เกี่ยวข้องส่งต่อผู้เชี่ยวชาญภายนอกผู้รับผิดชอบติดตามผลการช่วยเหลือของผู้เชี่ยวชาญและรายงานผลการช่วยเหลือ

ข้อควรตระหนัก

ในการดำเนินงานเกี่ยวกับกระบวนการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สิ่งที่ควรตระหนักคือ เมื่อนักเรียนเปลี่ยนช่วงชั้นและสถานศึกษา ควรมีการส่งต่อข้อมูล เช่น ความสามารถพิเศษปัญหาพฤติกรรม โรคประจำตัวที่มี เพื่อให้มีการช่วยเหลืออย่างต่อเนื่องและให้ผู้ดูแลในสถานศึกษาใหม่มีข้อมูลเบื้องต้นในการวางแผนป้องกัน ส่งเสริมและช่วยเหลือได้ทันเหตุการณ์และมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการส่งต่อข้อมูลต้องเป็นความลับและส่งต่อผู้เกี่ยวข้องโดยตรง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547ข : 54)

ผลสำเร็จของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547ข : 55) ได้ให้แนวทางการปฏิบัติพอสรุปได้ดังนี้ดังนี้

1. บุคลากรทุกคนตระหนักถึงความสำคัญของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2. ผู้รับผิดชอบวางระบบและดำ เนินงานตามระบบได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสามารถบูรณาการเข้ากับภารกิจของสถานศึกษาได้

4. สร้างบรรยากาศการทำ งานแบบมีส่วนร่วมและเป็นประชาธิปไตย

5. มีสารสนเทศของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

6. มีข้อมูลการนิเทศกำกับ ติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานสรุปรายงาน และประชาสัมพันธ์

จากที่กล่าวมาข้างต้นพอสรุปได้ว่า การส่งต่อนักเรียนหมายถึงการช่วยเหลือนักเรียนในกรณีที่โรงเรียนไม่สามารถดำเนินการเองได้ จึงต้องมีกระบวนการในการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญภายนอกเพื่อช่วยในการบำบัดรักษาต่อไป ความสำเร็จในการช่วยเหลือนักเรียนเกิดจากความร่วมมือร่วมใจของนักเรียน ครูทุกฝ่าย และการสนับสนุนอย่างดียิ่งจากผู้ปกครอง อีกทั้งจากจิตแพทย์ หรือนักจิตวิทยาประจำโรงเรียน เพื่อร่วมกันดูแลช่วยเหลือนักเรียน ก็จะทำให้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีความสมบูรณ์ มีประสิทธิภาพมากขึ้น

กรมสุขภาพจิตและสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ จึงตระหนักถึงความสำคัญที่จะต้องมีระบบการดูแล ช่วยเหลือนักเรียน เพื่อให้กระบวนการทำงานเป็นระบบมีความชัดเจน มีการประสานความร่วมมือ ของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน รวมทั้งมีวิธีการ กิจกรรมและเครื่องมือต่าง ๆที่มีคุณภาพ ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจะส่งผลให้ระบบการแลช่วยเหลือนักเรียนประสบความสำเร็จ โดยมีแนวคิดหลักในการดำเนินงาน ดังนี้

1. มนุษย์ทุกคนมีศักยภาพที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ตลอดชีวิต เพียงแต่ใช้เวลาและวิธีการที่แตกต่างกัน เนื่องจากแต่ละคนมีความเป็นปัจเจกบุคคล ดังนั้น การยึดนักเรียนเป็นสำคัญในการพัฒนา เพื่อดูแลช่วยเหลือ ทั้งด้านการป้องกัน แก้ไขปัญหา หรือการส่งเสริมจึงเป็นสิ่งจำเป็น

2. ความสำเร็จของงาน ต้องอาศัยการมีส่วนร่วม ทั้งการร่วมใจ ร่วมคิด ร่วมทำของทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นบุคลากรโรงเรียนในทุกระดับ ผู้ปกครอง หรือชุมชน

สภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนวัฒนพฤกษา

1. ข้อมูลทั่วไป

โรงเรียนวัฒนพฤกษา ตั้งอยู่เลขที่ 109/1 หมู่ 5 ถนนภูมิเวท ตำบลปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี 11120 โทร. 0-2583-8169 , 0-2583-7035 , 0-2583-2601-2 โทรสาร 0-2960-6068 e-mail : wattanaphuksa@hotmail.con website http:school.obec.go.th/wsschool/ ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่การศึกษา นนทบุรี เขต 2ได้รับอนุญาตจัดตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2515 เปิดสอนตั้งแต่ระดับ เตรียมอนุบาล ถึงระดับ มัธยมศึกษาปีที่ 3

2. ข้อมูลด้านการบริหาร

ผู้รับใบอนุญาต นายภัทร วัฒนพฤกษา
วุฒิการศึกษาสูงสุด การศึกษาบัณฑิต สาขาการประถมศึกษา
ดำรงตำแหน่งตั้งแต่ 17 พฤษภาคม 2515 จนถึงปัจจุบัน เป็นเวลา 37 ปี 3 เดือน
ผู้จัดการ นายธีรเดช วัฒนพฤกษา
วุฒิการศึกษาสูงสุด การศึกษามหาบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีการศึกษา
ดำรงตำแหน่งตั้งแต่ 1 เมษายน 2548 จนถึงปัจจุบัน เป็นเวลา 4 ปี 3 เดือน
ผู้อำนวยการ นายภัทร วัฒนพฤกษา
วุฒิการศึกษาสูงสุด การศึกษาบัณฑิต สาขาการประถมศึกษา
ดำรงตำแหน่งตั้งแต่ 17 พฤษภาคม 2515 จนถึงปัจจุบัน เป็นเวลา 37 ปี 3 เดือน
รองผู้อำนวยการ นางสาวศุภร วัฒนพฤกษา
วุฒิการศึกษาสูงสุด การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา
รองผู้อำนวยการ นางสุดารัตน์ วัฒนพฤกษา
วุฒิการศึกษาสูงสุด การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา
รองผู้อำนวยการ นางทิชาชิด ไพบูลย์
วุฒิการศึกษาสูงสุด การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา

3. ข้อมูลบุคลากร ปีการศึกษา 2553

ตารางที่ 2.2 ข้อมูลบุคลากร ปีการศึกษา 2553

ประเภท	เพศ (คน)			ระดับการศึกษา (คน)		
	ชาย	หญิง	รวม	ต่ำกว่า ป.ตรี	ป.ตรี	สูงกว่า ป.ตรี
บุคลากรระดับชั้นมัธยมศึกษา	-	6	6	-	6	-
บุคลากรระดับชั้นประถมศึกษา	11	57	68	-	61	7
บุคลากรระดับชั้นอนุบาล	3	38	41	9	32	-
รวม	14	101	115	9	99	7

ที่มา : โรงเรียนวัฒนพฤกษา. 2553 : 11-12

4. ข้อมูลนักเรียน ปีการศึกษา 2553

ตารางที่ 2.3 ข้อมูลนักเรียน ปีการศึกษา 2553

ประเภท	เพศ (คน)		
	ชาย	หญิง	รวม
นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา	597	573	1,170
นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา	85	76	161
นักเรียนระดับชั้นอนุบาล	211	246	457
รวม	893	895	1,788

ที่มา : โรงเรียนวัฒนพฤกษา. 2553 : 13

5. ประวัติโดยย่อของสถานศึกษา

โรงเรียนวัฒนพฤกษา ตั้งอยู่เลขที่ 109/1 หมู่ 5 ถนนภูมิเวท ตำบลปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี 11120 โทร. 0-2583-8169 , 0-2583-7035 , 0-2583-2601-2 โทรสาร 0-2960-6068

e-mail : wattanaphuksa@hotmail.con website http:school.obec.go.th/wsschool/ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 2 มีเนื้อที่ 7 ไร่ 2 งาน 20 ตารางวา เปิดการสอน เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม 2515 โดยมีนายภัทร วัฒนพฤกษา เป็นเจ้าของและผู้รับใบอนุญาต และ เป็นผู้อำนวยการ นางพิณทอง วัฒนพฤกษา เป็นครูใหญ่และผู้จัดการ เปิดสอนตั้งแต่ชั้นเตรียมอนุบาล, อนุบาล และชั้นประถมศึกษาปีที่ 1–4 มีนักเรียนในปีแรกจำนวน 29 คน ครู 5 คน ในปีนี้ได้รับทุนการศึกษา "วัฒนพฤกษา" จาก คุณพ่อแส และ คุณแม่สิทธิ์ วัฒนพฤกษา จำนวน 20,000 บาท เพื่อเป็นทุนให้แก่นักเรียนที่เรียนจบชั้นสูงสุด

▪ ปีการศึกษา 2521 เริ่มเปลี่ยนชั้นตัวประโยคจากชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เป็นชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

▪ ปีการศึกษา 2522 มีนักเรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ครั้งแรกจำนวน 17 คน

▪ ปีการศึกษา 2525 เปิดทำการสอนครบ 10 ปี เพิ่มอาคารเรียนอีก 3 หลัง มีนักเรียนทั้งหมด 1,074 คน ครู 49 คน และมีการเปลี่ยนแปลงการปิดภาคเรียนจาก 3 ภาคเรียน เป็น 2 ภาคเรียน และเปิดสอนลูกเสือ - เนตรนารีขึ้น

▪ ปีการศึกษา 2526 สร้างอาคารใหม่เป็นตึก 4 ชั้นรวมทั้งสระว่ายน้ำ ปีนี้จำนวนนักเรียน 1,513 คนครู 75 คน และนางพิณทอง ได้มอบทุนการศึกษาให้แก่นักเรียนที่มีความประพฤติดีเด่น จำนวน 1 ทุน ทุนละ 500 บาท (และได้มอบติดต่อกันมาทุกปีจนถึงปัจจุบัน)

▪ ปีการศึกษา 2532 ได้จัดตั้งโรงเรียนอนุบาลวัฒนพฤกษา 2 ณ เลขที่ 8/42 ถนนภูมิเวท ตำบลบางตลาด อำเภอ ปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ซึ่งได้แยกฝ่ายอนุบาลจากโรงเรียนวัฒนพฤกษาไปรวมกันทั้งหมด โดยมี นางพิณทอง วัฒนพฤกษา เป็นครูใหญ่ ส่วนโรงเรียนวัฒนพฤกษา ฝ่ายประถม มีนางสาวศุภร วัฒนพฤกษา ทำหน้าที่ครูใหญ่ นายภัทร วัฒนพฤกษา มอบทุนการศึกษาแก่นักเรียนที่นำ ชื่อเสียงมาสู่โรงเรียนทุนละ 1,000 บาท จำนวน 1 ทุน (มอบติดต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน) ส่วนทุนที่เคยให้ 500 บาท ก็ได้ปรับเป็นทุนละ 1,000 บาท ทุกทุน

▪ ปีการศึกษา 2533 โรงเรียนได้ร่วมกับผู้ปกครองจัดงานวันปิดภาคเรียน รวบรวมเงินสร้างห้องปฏิบัติการทางภาษาอังกฤษได้จำนวน 45 เครื่อง เพื่อให้นักเรียนได้เรียนภาษาอังกฤษอย่างมีคุณภาพ

▪ ปีการศึกษา 2535 เปิดสอนคอมพิวเตอร์ ให้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 6 จัดสร้างห้องดนตรี – นาฏศิลป์ และห้อง กพอ.

▪ ปีการศึกษา 2537 จัดซื้อชุดปฏิบัติการทางภาษาเพิ่มอีก 5 ชุด

▪ ปีการศึกษา 2539 จำนวนนักเรียนระดับประถมศึกษาเพิ่มขึ้นมีนักเรียนทั้งสิ้นรวม 1,926 คน จำนวนครู 78 คน จึงสร้างอาคารเรียน 2 ชั้น 2 หลัง เป็นห้องเรียนพลศึกษา

▪ ปีการศึกษา 2540 สร้างอาคารเรียนครบรอบ 25 ปีเป็นตึก 4 ชั้น

▪ ปีการศึกษา 2541 ปรับปรุงอาคารจากอาคารไม้ 3 ชั้น เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก 4 ชั้นจำนวน 2 หลัง

▪ ปีการศึกษา 2542 ปรับปรุงอาคารเรียนจากอาคารไม้ 2 ชั้นเป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก 4 ชั้น

▪ ปีการศึกษา 2543 เปิดสอนระดับ ปวช. และ ปวส. รับเฉพาะนักศึกษาภาคค่ำ ตั้งชื่อว่า โรงเรียนวัฒนพฤกษาบริหารธุรกิจ (ภาคนอกเวลา)

▪ ปีการศึกษา 2544 ปรับปรุงห้องคอมพิวเตอร์ 1 ห้อง 50 ที่นั่ง จัดห้องสอนภาษาอังกฤษ 2 ห้องโดยจ้างครูชาวต่างประเทศที่เป็นเจ้าของภาษา มาสอนภาษาอังกฤษแก่นักเรียน ปรับปรุงอาคารเรียน เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็กรวม 5 ห้อง ได้รับอนุญาตให้ใช้ห้องเรียนได้ 59 ห้อง ความจุนักเรียน 2,525 คน

▪ ปีการศึกษา 2545 โรงเรียนครบรอบ 30 ปี

▪ ปีการศึกษา 2547 แต่งตั้ง นางทวีพร ทองกัน เป็นครูใหญ่ โรงเรียนผ่านการประเมินคุณภาพการศึกษา รอบแรกเมื่อวันที่ 20 – 22 กันยายน 2547 นางทวีพร ทองกัน ลาออก แต่งตั้ง รศ. สงวน สุทธิเลิศอรุณ เป็นครูใหญ่

▪ ปีการศึกษา 2548 ได้รับอนุญาตให้รับโอนโรงเรียนวัฒนพฤกษา 2 มารวมกับโรงเรียนวัฒนพฤกษา และ เปิดสอนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และ ปรับปรุงห้องคอมพิวเตอร์ 1 ห้อง จัดซื้อคอมพิวเตอร์เพิ่ม 40 เครื่อง รวมโรงเรียนอนุบาล กับ ประถม-มัธยม เป็นโรงเรียนเดียวกัน

▪ ปีการศึกษา 2549 นำเงินรายได้จากการจัดเดินการกุศล ทูลเกล้า ฯ ถวายสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา เมื่อวันที่ 4 มกราคม พ.ศ. 2550 จำนวน 240,050 บาท และนักเรียนได้รับคัดเลือกเป็นนักเรียนรางวัลพระราชทาน ได้แก่ เด็กหญิงธนพร จิตรบรรเทา ป. 4/6

▪ ปีการศึกษา 2550 ปรับปรุงห้องเรียนคอมพิวเตอร์ 3 ห้อง ห้องละ 40 เครื่อง

▪ ปีการศึกษา 2551 โรงเรียนผ่านการประเมินคุณภาพการศึกษา รอบสอง เมื่อวันที่ 1-3 กันยายน 2551

▪ ปัจจุบันมีนักเรียน 1,788 คนมีบุคลากรจำนวน 115 คน ถือว่าเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ แบ่งการบริหารงานออกเป็น 6 ฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายทรัพยากรบุคคล ฝ่ายกิจการนักเรียน ฝ่ายสัมพันธ์ชุมชน ฝ่ายบริการ ฝ่ายธุรการ - การเงิน

6. ปรัชญาและวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา

ปรัชญา

รักเรียน เพียรความดี มีวินัย ใฝ่สุขภาพ

วิสัยทัศน์

โรงเรียนวัฒนพฤกษา มุ่งพัฒนานักเรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา และมีความสุข ด้วยการจัดการเรียนรู้ ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยการบริหารที่ใช้โรงเรียนเป็นฐานบนแนวทางการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และเทคโนโลยี

7. พันธกิจและเป้าหมายสถานศึกษา

พันธกิจ

1.นำหลักสูตรไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพตรงตามความต้องการ

2.ใช้คุณธรรมนำทางในการพัฒนาทั้งในด้านร่างกายและจิตใจ สติปัญญา ความรู้และทักษะ มีจิตสำนึกที่พึงประสงค์ และอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข

3. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

4. จัดระบบและบริหารงานโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

5. ร่วมมือกับชุมชนเพื่อระดมทรัพยากร และความร่วมมือจากภายในและภายนอกในการสร้างกลไกการเรียนรู้ทุกประเภท เพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าถึงแหล่งเรียนรู้ได้อย่างหลากหลาย

เป้าหมาย

1. นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์

2. นักเรียนมีจิตสำนึกในความเป็นไทยและใส่ใจในการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม

3. นักเรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต

4. นักเรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรองและมีวิสัยทัศน์

5. นักเรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร

6. นักเรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

7. นักเรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี

8. นักเรียนมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา

9. ครูมีจรรยาบรรณ มีมาตรฐานวิชาชีพครู จัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญด้วยกระบวนการที่หลากหลาย มีการใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอก มีการวัดผลตามสภาพจริงอิงพัฒนาการของผู้เรียน และมีความสามารถในการวิจัยในชั้นเรียน

10. ผู้บริหารมีภาวะผู้นำ บริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน อย่างเป็นระบบครบวงจรมีประสิทธิภาพ และบรรลุเป้าหมาย

11. ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา มีการระดมทรัพยากร และความร่วมมือจากภายในและ ภายนอกในการสร้างกลไกการเรียนรู้ทุกประเภท เพื่อให้ผู้เรียน ได้เข้าถึงแหล่งเรียนรู้ได้อย่างหลากหลาย

โรงเรียนวัฒนพฤกษาตระหนักถึง ความสำคัญของการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียน โดยมุ่งหวังให้นักเรียนเติบโตอย่างมีคุณภาพ ครบทุกด้าน ทั้งด้านสติปัญญา ความสามารถ ด้านคุณธรรมจริยธรรม มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข พร้อมด้วยสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี ซึ่งความมุ่งหวังนั้นจำเป็นต้องอาศัย ความร่วมมือจากบุคลากรในโรงเรียน พ่อแม่ผู้ปกครอง รวมทั้งหน่วยงานภายนอกและชุมชนที่เกี่ยวข้อง โรงเรียนได้ดำเนินการเกี่ยวกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยใช้หลักในการดำเนินงานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547ข : 2) โดยมีนโยบายให้ สถานศึกษาทุกแห่งจัดให้มีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และกำหนดมาตรการสนับสนุนส่งเสริมศักยภาพนักเรียน เน้นกิจกรรมส่งเสริม พัฒนา ป้องกัน แก้ไขปัญหา และการคุ้มครองสิทธิเด็กโดยการมีส่วนร่วมของบุคลากรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547ง : 6-7) ยังได้จัดทำมาตรฐานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน(ฉบับร่าง) เพื่อให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้เป็นกรอบในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และการประเมินระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้เข้มแข็งและมีศักยภาพมากขึ้น สามารถใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริม กำกับ ดูแล ตรวจสอบ และประเมินผลเพื่อเป็นการประกันคุณภาพระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วย 3 มาตรฐาน 12 ตัวชี้วัดแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. มาตรฐานด้านนักเรียน มี 1 มาตรฐาน 5 ตัวชี้วัดเน้นให้นักเรียนสามารถพัฒนาตนเองได้ตามศักยภาพ และสามารถปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

2. มาตรฐานด้านกระบวนการ มี 1 มาตรฐาน 3 ตัวชี้วัด เน้นให้มีการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

3. มาตรฐานด้านปัจจัย มี 1 มาตรฐาน 4 ตัวชี้วัด เน้นให้มีบุคลากร สื่อ เครื่องมือเพื่อการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

มาตรฐานด้านนักเรียน มาตรฐานที่ 1 นักเรียนสามารถพัฒนาตนเองได้ตามศักยภาพและสามารถปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ตัวชี้วัดที่ 1 รู้จักตนเองและพึ่งตนเองได้

ตัวชี้วัดที่ 2 มีสุขภาพกาย สุขภาพจิต และสุขนิสัยที่ดี

ตัวชี้วัดที่ 3 มีทักษะชีวิต สามารถหลีกเลี่ยง ป้องกันภัย อันตราย และพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์

ตัวชี้วัดที่ 4 เป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน และสังคม

ตัวชี้วัดที่ 5 มีเจตคติที่ดีและมีทักษะพื้นฐานในการประกอบอาชีพ

มาตรฐานด้านกระบวนการ มาตรฐานที่ 2 มีการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ตัวชี้วัดที่ 1 มีการวางระบบการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ตัวชี้วัดที่ 2 มีการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล มีการคัดกรองนักเรียน มีการส่งเสริมพัฒนานักเรียนที่หลากหลาย มีการป้องกันช่วยเหลือและแก้ไข มีการส่งต่อนักเรียนที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาอย่างเป็นระบบและมีเครือข่ายสหวิชาชีพ

ตัวชี้วัดที่ 3 มีการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล รายงานผล และพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

มาตรฐานด้านปัจจัย มาตรฐานที่ 3 มีบุคลากร สื่อ เครื่องมือ เพื่อการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ตัวชี้วัดที่ 1 ผู้บริหารเป็นผู้นำในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ตัวชี้วัดที่ 2 ครูมีความสามารถในการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ตัวชี้วัดที่ 3 ผู้ปกครอง ชุมชน ให้ความร่วมมือเอาใจใส่ดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ตัวชี้วัดที่ 4 มีสื่อ เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

8. โครงสร้างการบริหารสถานศึกษา

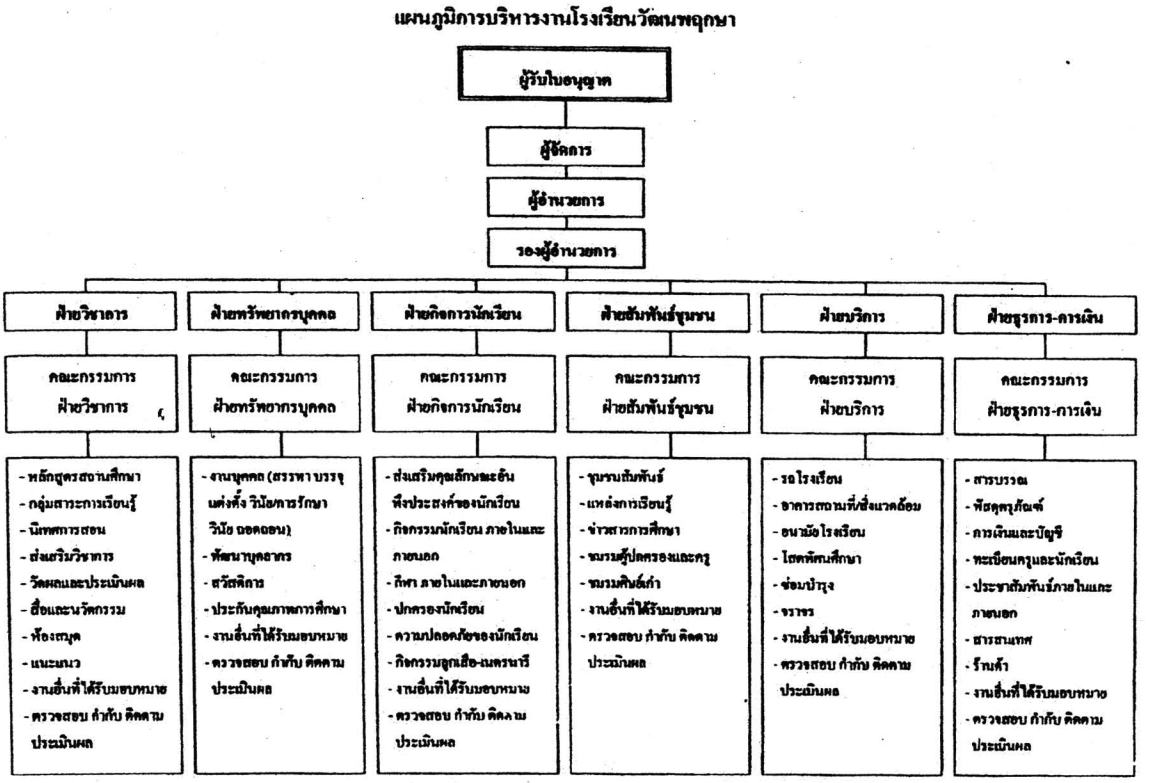

ภาพที่ 2.2 แผนภูมิการบริหารงานโรงเรียนวัฒนพฤกษา
ที่มา : โรงเรียนวัฒนฤกษา. 2553 : 4

ในส่วนของงานปกครองซึ่งเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับ ความประพฤติของนักเรียนโดยตรงได้มี ครู ที่ปรึกษาเป็นหลักสำคัญในการดำเนินการต่างๆเพื่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างใกล้ชิดด้วย ความรักและความเมตตาที่มีต่อศิษย์จากการดำเนินงานของงานปกครองที่ผ่านมาพบว่าปัญหาสำคัญที่ เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียนโดยตรงที่มีผลทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ มาจากนักเรียนมี ความประพฤติที่ฝ่าฝืนระเบียบวินัยของโรงเรียน ซึ่งเป็นปัญหาที่ต้องรับการแก้ไขอย่างรีบด่วน ใน ส่วนของงานปกครองที่ผ่านมามีปัญหาในการดำเนินการเรื่องการเอาใจใส่ของครู อาจารย์ในการเข้า สอนเพราะมีครูอาจารย์จำนวนมาก ครูอาจารย์ส่วนใหญ่ใช้การดูแลความประพฤตินักเรียนแบบเก่า ดูแลในส่วนของวินัยนักเรียนเรื่องความประพฤติเพียงอย่างเดียว การกวดขันนักเรียนในการมาเรียน และการดูแลความประพฤติไม่ดีเนื่องจากนักเรียนอยู่ไกลจากโรงเรียน และโรงเรียนอยู่ใกล้กับสถาน บันเทิงต่าง ๆ เช่น ห้างสรรพสินค้าต่าง ๆ ร้านเกม ฯลฯ โรงเรียนมีการประกันคุณภาพทางการศึกษา

และได้ดำเนินการตามมาตรฐานการศึกษาของสำนักงานประเมินมาตรฐานการศึกษาและตามนโยบายของกรมสามัญศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ. 2542 : 1-10) ที่มีนโยบายให้ทุกโรงเรียนดำเนินการช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบอย่างเห็นเป็นรูปธรรมและให้มีคุณภาพมาตรฐานเพื่อจุดมุ่งหมายของการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน โรงเรียนวัฒนพฤกษาจึงได้ใช้กระบวนการบริหารดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้ครูที่ปรึกษานักเรียน ผู้ปกครองได้ทำงานประสานร่วมกันอย่างเป็นระบบโดยนำวิธีการดูแลช่วยเหลือนักเรียนใช้ปฏิบัติในระดับชั้นประถมศึกษาจนถึงชั้นมัธยมศึกษา โดยดูแลกระบวนการทำงานอย่างเป็นระบบพร้อมทั้งมีเอกสารหลักฐานการปฏิบัติงานสามารถตรวจสอบได้หรือรับการประเมินได้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

กฤษฎา สีจันทร์ฮด (2546 : 179-180) ได้ศึกษาการพัฒนาการปฏิบัติงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของบุคลากรโรงเรียนโคกสีพิทยาสรร อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ตัวแปรที่ศึกษาได้แก่ ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้หลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action research) จำนวน 2 วงรอบ ระหว่างวันที่ 1 พฤศจิกายน พ.ศ.2545 ถึง วันที่ 31 มีนาคม พ.ศ. 2546 กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าได้แก่ คณะกรรมการฝ่ายอำนวยการฝ่ายประสานงานและฝ่ายดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่สมัครใจจำนวน 19 คนผลการศึกษาพบว่า 1) สภาพปัจจุบันและปัญหาการปฏิบัติงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของบุคลากรจุดเด่นของโรงเรียนโคกสีพิทยาสรรพ์ ได้แก่ โรงเรียนได้รับการยอมรับจากชุมชนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และได้รับรางวัลโรงเรียนพระราชทานดีเด่น โดยชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น ส่วนจุดอ่อน ได้แก่ ข้อจำกัดด้านงบประมาณและการปฏิบัติงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนขาดการประสานงานที่ดี ขาดประสิทธิภาพ บุคลากรขาดทักษะและขาดความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน นักเรียนไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่เท่าที่ควร 2) ผลการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับวิธีการปฏิบัติงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีวิธีการอบรมเชิงปฏิบัติการและนิเทศติดตามการปฏิบัติงาน ครูที่ปรึกษามีความรู้ความเข้าใจสามารถช่วยเหลือนักเรียนได้ แต่มีปัญหาอุปสรรคอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีการปฏิบัติงานจำนวน5 กิจกรรม ได้แก่ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมนักเรียนการป้องกันและการแก้ไขปัญหา และการส่งต่อ 3) ผลการพัฒนาการปฏิบัติงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียน บุคลากรมีความรู้ความเข้าใจสามารถปฏิบัติงานช่วยเหลือนักเรียนได้ นักเรียนมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของอาจารย์ที่ปรึกษา

ผู้ปกครองและชุมชนมีความพึงพอใจที่มีส่วนร่วมในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนร่วมกับสถานศึกษา การประชุมผู้ปกครองในชั้นเรียนทำให้ครูที่ปรึกษาและผู้ปกครอง ได้รู้จักการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของวัยรุ่น เพื่อเป็นแนวทางในการอบรมดูแลให้เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม ใฝ่ศึกษาหาความรู้ตามความมุ่งหมายของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542

สังคม แก้วสว่าง (2547 : 66-76) ได้ศึกษาการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนเสสะเวชวิทยา ตัวแปรที่ศึกษาได้แก่ ความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 ด้านคือ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมนักเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหา การส่งต่อนักเรียน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้แก่ อาจารย์ที่ปรึกษาโรงเรียนเสสะเวชวิทยา ผลการวิจัยพบว่า 1) อาจารย์ที่ปรึกษาส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนเสสะเวชวิทยาเป็นระบบที่สามารถดูแลช่วยเหลือและพัฒนานักเรียนได้ทุกคนทุกกลุ่ม ไม่ใช่เป็นระบบที่ช่วยเหลือเฉพาะนักเรียนที่มีปัญหาเท่านั้น ส่วนปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานคืออาจารย์ที่ปรึกษามีภาระงานมากอยู่แล้ว การนำระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมาใช้ทำให้อาจารย์ที่ปรึกษามีภาระงานเพิ่มขึ้นมาก เนื่องจากมีเอกสารต่าง ๆ ที่ใช้ในระบบมาก ต้องเสียเวลาในการเก็บ และเอกสารบางอย่างเป็นงานที่ซ้ำซ้อน 2) ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ผู้วิจัยพัฒนาสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง กล่าวคือ มีความยืดหยุ่นในการปฏิบัติงาน มีขั้นตอนที่กระชับง่ายต่อการปฏิบัติ รวมทั้งมีคู่มือที่อ่านเข้าใจง่ายและสามารถใช้ในการปฏิบัติงานได้ ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่พัฒนาแล้วยังเหมาะสมกับสภาพการดำเนินงานของฝ่ายต่าง ๆ ในโรงเรียน โดยเฉพาะฝ่ายพัฒนาและปกครอง ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ผู้วิจัยพัฒนาแล้วแม้จะช่วยลดขั้นตอนการปฏิบัติงานที่ไม่จำเป็น แต่ก็ยังเป็นการเพิ่มภาระแก่อาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งมีปัญหาคือ อาจารย์ที่ปรึกษาในห้องที่มีนักเรียนที่มีปัญหา และต้องการดูแลเป็นพิเศษ ทำให้เวลาในการพัฒนาการเรียนการสอนลดน้อยลง ฝ่ายบริหารควรหาทางแก้ไขต่อไป

อำนวยผล สระพรหม (2546 : 34) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานของครูที่ปรึกษาในโรงเรียนนำร่องระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดกรมสามัญศึกษา เพื่อศึกษาสภาพ และปัญหาการปฏิบัติงานของครูที่ปรึกษาในโรงเรียนนำร่องระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดกรมสามัญศึกษา โดยศึกษาจากครูที่ปรึกษาโรงเรียนนำร่องระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดกรมสามัญศึกษา จำนวน 701 ซึ่งสุ่มตัวอย่างได้ 248 คน โดยใช้แบบสอบถามชนิดตรวจสอบรายการ และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้มาตราส่วนประมาณค่าใช้ค่าร้อยละ

ผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติหน้าที่ ครูที่ปรึกษามีการจัดกิจกรรมทั้งห้องเรียนอบรมให้ข้อคิดการดำ เนินชีวิต เชิญผู้ปกครองมาพบที่โรงเรียน ศึกษาข้อมูลนักเรียนจากระเบียนสะสมมีการประชุมผู้ปกครองนักเรียนภาคเรียนละ 1 ครั้ง มีการสัมภาษณ์นักเรียน สรุปผลการคัดกรองนักเรียน

เป็นรายบุคคล ส่งต่อนักเรียนที่ปัญหาเฉพาะด้าน โรงเรียนกำหนดเกณฑ์เพื่อการคัดกรองนักเรียน มีการประสานงานกับครูที่จะช่วยเหลือนักเรียนต่อให้ทราบล่วงหน้า ปัญหาการปฏิบัติงานที่พบคือ ครูที่ปรึกษาดูแลนักเรียนเป็นจำนวนมาก ไม่มีเวลาในการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลนักเรียน ศึกษาข้อมูลนักเรียน บันทึกผลการคัดกรองนักเรียน จัดกิจกรรมการป้องกัน และแก้ไขปัญหา และติดตามผลการช่วยเหลือนักเรียน ไม่ได้รับความร่วมมือจากนักเรียนในการให้ข้อมูลและการจัดกิจกรรมโฮมรูม ครูที่ปรึกษาขาดความรู้ และทักษะในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อส่งต่อ

โชว์นันต์ มารุตวงศ์ (2546 : 46) ได้ศึกษาวิจัย การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดปทุมธานี เพื่อศึกษาสภาพ และปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี โดยประชากรที่ศึกษา คือ ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียนฝ่ายปกครอง หัวหน้าระดับชั้น ครูแนะแนวและครูที่ปรึกษาระดับชั้น ม.1 – ม.6 ของโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี 330 คน โดยใช้แบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ และแบบมาตราส่วนประมาณค่า วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานผลการวิจัยพบว่า สภาพการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในขั้นเตรียมการและวางแผนการดำเนินงาน มีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก และรายการที่มีอันดับสูงสุดคือมีการแต่งตั้งคณะกรรมการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ขั้นปฏิบัติตามแผนการดำเนินงานมีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก และรายการที่มีอันดับสูงสุดคือมีการจัดกิจกรรมโฮมรูม อย่างสม่ำ เสมอขั้นกำกับ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผลมีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก และรายการที่มีอันดับสูงสุดคือ มีการจัดเก็บข้อมูลที่เป็นระบบ ปัญหาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือขั้นเตรียมการ และวางแผนการดำเนินงานมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง และรายการที่มีปัญหาอันดับสูงสุด คือ การวิเคราะห์สภาพความพร้อมของโรงเรียนในการดำเนินงานขั้นปฏิบัติตามแผนการดำ เนินงานมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง และรายการที่มีปัญหาอันดับสูงสุด คือ การตรวจเยี่ยมบ้านนักเรียน ขั้นกำกับ ติดตาม ประเมิน และรายงานมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง และรายการที่มีปัญหาอันดับสูงสุดคือการนิเทศ และติดตามผล

วิชัย เจริญศรี (2546 : 75-79) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานของครูที่ปรึกษาในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนเบญจมราชูทิศ ราชบุรี ตัวแปรที่ศึกษาได้แก่ การปฏิบัติงานของครูที่ปรึกษาในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 ด้านคือ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมนักเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหา การส่งต่อนักเรียน กลุ่มตัวอย่างได้แก่ครูที่ปรึกษาและนักเรียนของโรงเรียนเบญจมราชูทิศ ราชบุรี ผลการวิจัยพบว่า 1) ครูที่ปรึกษามีความคิดเห็นว่าได้ปฏิบัติงานในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าส่วนใหญ่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ยกเว้นด้านการส่งต่อนักเรียนมีค่าเฉลี่ยในระดับปานกลาง

นักเรียนมีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานของครูที่ปรึกษาในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน 2) ครูเพศหญิงและเพศชาย มีความคิดเห็นว่าการปฏิบัติงานของครูที่ปรึกษาในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา ครูเพศหญิงและเพศชายมีความคิดเห็นว่า ได้ปฏิบัติงานของครูที่ปรึกษาในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยครูเพศหญิงระบุว่ามีการปฏิบัติในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสูงกว่าครู เพศชาย3) ครูที่ปรึกษาที่รับผิดชอบนักเรียนระดับชั้นต่างกัน มีความคิดเห็นว่าได้ปฏิบัติงานของครูที่ปรึกษาในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในภาพรวม และจำแนกเป็นรายด้าน ไม่แตกต่างกัน 4) ครูที่ปรึกษาที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นว่าได้ปฏิบัติงานของครูที่ปรึกษาในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในภาพรวมและจำแนกเป็นรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

วิชิต รุ่งศรีทอง (2546 : 237-256) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารและการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครราชสีมา ตัวแปรที่ศึกษาได้แก่ ความคิดเห็นที่มีต่อสภาพและปัญหาการบริหารและการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครราชสีมา 7 ด้าน ดังนี้ 1) การบริหารจัดการ 2) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 3) การคัดกรองนักเรียน 4) การส่งเสริมนักเรียน 5) การป้องกันและแก้ไขปัญหา 6) การส่งต่อ 7) การติดตามประเมินผล กลุ่มตัวอย่างได้แก่ บุคลากรโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครราชสีมา ปีการศึกษา 2545 จำนวน 345 คน ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อสภาพการบริหารและการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมมีการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก 1 ด้านคือ ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา ส่วนด้านการบริหารจัดการมีการดำเนินการอยู่ในระดับปานกลาง

ธนู เพียรพิเศษ (2546 : 35) การบริหารงานดูแลช่วยเหลือนักเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1โรงเรียนพานพิทยาคม จังหวัดเชียงรายผลการวิจัยพบว่า 1.) ความคิดเห็นของอาจารย์ที่ปรึกษาเกี่ยวกับการบริหารงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในภาพรวมอยู่ในระดับดี ด้านบริหารจัดการและการดำเนินงานอยู่ในระดับดีด้านการวางแผนอยู่ในระดับดี ด้านการดำเนินการตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอยู่ในระดับดี ด้านการตรวจสอบและการประเมินผลอยู่ในระดับดี และด้านการปรับปรุงอยู่ในระดับดี2.) ความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับการบริหารงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านบริหารจัดการและการดำเนินงานอยู่ในระดับดี ด้านการวางแผนอยู่ในระดับดี

ด้านการดำเนินการตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอยู่ในระดับดี ด้านการตรวจสอบและการประเมินผลอยู่ในระดับดี และด้านการปรับปรุงอยู่ในระดับดี และมีด้านที่สูงกว่าด้านอื่นๆคือ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล3.)ความคิดเห็นของคณะกรรมการผู้ปกครองเกี่ยวกับการบริหารงานดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านบริหารจัดการและการดำเนินงานอยู่ในระดับดี ด้านการวางแผนอยู่ในระดับดี ด้าน การตรวจสอบและการประเมินผลอยู่ในระดับดี และด้านการปรับปรุงอยู่ในระดับดี และมีด้านที่สูงกว่าด้านอื่นๆคือการคัดกรองนักเรียน

สารีย์ นาคะ (2548 : 45) สภาพและปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำ นักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า สภาพเกี่ยวกับกระบวนการของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียนประถมศึกษาดำเนินการระหว่างร้อยละ 30 – 60 ทั้ง 5 ด้านคือ 1.) ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2.) ด้านการคัดกรองนักเรียน 3.) ด้านการส่งเสริมและการพัฒนานักเรียน 4.) ด้านการป้องกันและการแก้ไขปัญหา 5.) ด้านการส่งต่อ มีสภาพเกี่ยวกับกระบวนการของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอยู่ในระดับมาก ส่วนปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล และด้านการคัดกรองนักเรียน มีปัญหาระดับปานกลาง ด้านการส่งเสริมและการพัฒนานักเรียน ด้านการป้องกันและการแก้ไขปัญหา ด้านการส่งต่อมีปัญหาระดับน้อย สำหรับปัญหาที่สำคัญคือ 1.) ครูไม่มีเวลาในการวิเคราะห์ข้อมูล 2.) แบบสรุปการคัดกรองไม่ชัดเจน3.) จำนวนนักเรียนมากทำให้ดูแลไม่ทั่วถึง 4.) ขาดความต่อเนื่องในการติดตามผลการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

นฤมล จามรี (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อการแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย ผลการวิจัยพบว่าการสร้างความรู้ ความเข้าใจระบบการดูแลนักเรียน ได้มีการประชุมชี้แจงการดำเนินงาน ระดับมากและการประชุมปฏิบัติการการจัดทำแนวทาง และการดำเนินงานพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีการระดมความคิดเห็นในการหาแนวทางการดำเนินงาน และสามารถกำหนดวิธีการดำเนินงาน สามารถนำไปใช้ประกอบกับคู่มือการดำเนินงาน โครงการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้ถูกต้อง และโรงเรียนมีการบริหารจัดการ และการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของนักเรียนมีการปฏิบัติปานกลาง

เสมอ หาวิวร (2546 : 131-135) ได้ศึกษาการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนบ้านกรวดวิทยาคาน อำเภอบ้านกรวด เขตพื้นที่การศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 จังหวัดบุรีรัมย์ ตัวแปรที่ศึกษาได้แก่ ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 4 ขั้นตอนคือ ขั้นการวางแผน ขั้นการสังเกต ขั้นการปฏิบัติ และขั้นการสะท้อนผล กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าได้แก่ครู

อาจารย์โรงเรียนบ้านกรวดวิทยาคาน จำนวน 16 คน ผลการวิจัยพบว่า จากการที่ระบบการบริหารจัดการและกระบวนการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนยังไม่สามารถดำเนินการได้เป็นรูปธรรม ส่งผลให้การป้องกัน การส่งเสริม และการแก้ไขปัญหานักเรียนไม่ตรงตามสาเหตุที่แท้จริง ผู้ปกครอง ชุมชนขาดความเชื่อมั่นในกระบวนการดำเนินงานปกครองดูแลนักเรียนของโรงเรียน หลังจากที่ได้ดำเนินการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามขั้นตอน 4 ขั้นแล้วทำให้เกิดการพัฒนาคือ การพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถ ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีการพัฒนาอยู่ในเกณฑ์เฉลี่ยระดับดี ซึ่งมากขึ้นกว่าก่อนการพัฒนา การประเมินเพื่อทบทวนการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีระดับการปฏิบัติเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ระดับ ดี ซึ่งได้พัฒนาเพิ่มขึ้นจากเดิมที่อยู่ในระดับปฏิบัติ พอใช้ และการประเมินเพื่อทบทวนระบบการบริหารจัดการตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีการปฏิบัติเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ระดับดี ซึ่งได้พัฒนาเพิ่มขึ้นจากเดิมที่อยู่ในระดับปฏิบัติ ต้องปรับปรุง

พัฒนา อนนทสีหา (2546 : 115-117) ได้ศึกษาการพัฒนาบุคลากรในการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนธัญญาพัฒนวิทย์ อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ตัวแปรที่ศึกษาได้แก่ ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 4 ขั้นตอนคือขั้นการวางแผน ขั้นการสังเกต ขั้นการปฏิบัติ และขั้นการสะท้อนผล กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าได้แก่บุคลากรในการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนธัญญาพัฒนวิทย์ อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนก่อนพัฒนาพบว่าครูผู้ปฏิบัติงานนั้นไม่สามารถปฏิบัติงานได้เต็มที่เนื่องจากขาดความรู้ความเข้าใจในแนวทางการปฏิบัติ มอบหมายให้เป็นหน้าที่ของอาจารย์ที่ปรึกษาเพียงผู้เดียว ทำให้การปฏิบัติงาน บางขั้นตอนล่าช้า เนื่องจากนักเรียนภายใต้การดูแลมีจำนวนมาก เช่น การเก็บระเบียนสะสมการประเมินพฤติกรรมเด็กเพื่อการคัดกรอง ครูรู้จักนักเรียนเป็นบางคน เฉพาะกลุ่มที่มีจุดเด่นเท่านั้น ทำให้การดูแลนักเรียนเป็นไปอย่างไม่ทั่วถึง ดังนั้นเพื่อให้การดูแลนักเรียนเป็นไปอย่างทั่วถึงจึงมีการพัฒนาการปฏิบัติงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยการนำคณะครูไปศึกษาดูงานอบรมให้ความรู้แนวทางการปฏิบัติงานโดยผู้เชี่ยวชาญ พลังการพัฒนาพบว่า ครูผู้ปฏิบัติการสามารถดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้เป็นอย่างดี มีการตั้งคณะกรรมการปฏิบัติงานอย่างเป็นรูปแบบ ทำงานโดยมีการประสานงานร่วมมือทุกฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ครูผู้สอน คณะผู้บริหารโรงเรียน ตลอดทั้งผู้ปกครอง การดำเนินการปฏิบัติงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนสามารถดำเนินการไปได้ด้วยดี สามารถป้องกันและแก้ไขปัญหาให้กับนักเรียนภายในโรงเรียนได้อย่างทั่วถึง ครูเข้าใจในบทบาทผู้ดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพิ่มขึ้น

2. งานวิจัยต่างประเทศ

Mangusso (1972 : 65) ได้ศึกษาถึงบทบาทของครูที่ปรึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาในทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนในรัฐเท็กซัด กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารโรงเรียนจำนวน 339 คน ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนระหว่างปี 1971 – 1972 จำนวน 52 โรงเรียน โดยใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับหน้าที่ และคุณลักษณะของครูที่ปรึกษา ผลจากการศึกษาค้นคว้าพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีความสอดคล้องกันถึงคุณค่าเกี่ยวกับหน้าที่ กิจกรรม และความรับผิดชอบของครูที่ปรึกษา นอกจากนี้ยังมีความเห็นสอดคล้องกันถึงคุณลักกษณะที่สำคัญของครูที่ปรึกษา คือ ต้องมีประสบการณ์ในการสอน เป็นผู้มีความสามารถและมีประสบการณ์ในด้านการให้คำปรึกษา

Orwig (1974 : 68) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความต้องการเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้ให้คำปรึกษาโดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนผิวดำ ที่กำ ลังอยู่ในโรงเรียนมัธยมศึกษาผลการศึกษาพบว่า นักเรียนต้องการผู้ให้คำ ปรึกษาที่ได้รับการฝึกอบรมมาเป็นอย่างดี เพื่อที่จะมาช่วยเหลือเขา แต่เชื้อชาติ เพศ การแต่งกาย การไว้ทรงผม และการใช้เครื่องประดับของผู้ให้คำ ปรึกษา มิใช่เป็นองค์ประกอบสำคัญ

ไซส์ (Siebs. 1999 : Abstract) ได้ศึกษาเรื่องการประเมินผลเกี่ยวกับประสิทธิภาพของโรงเรียนในการออกแบบโปรแกรมการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อป้องกันการลาออกของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาแถบชานเมือง ตัวแปรที่ศึกษาได้แก่ ทัศนคติในเรื่องประโยชน์ของโปรแกรมเพื่อเป็นการป้องกันการลาออกของนักเรียนที่จัดอยู่ในกลุ่มเสี่ยง กลุ่มตัวอย่างได้แก่ผู้เข้าร่วมในการวิจัย 72 คนซึ่งเข้าร่วมในโปรแกรม REACH จากปี 1994 – 1998 ผลการวิจัยพบว่านักเรียนสามารถประสบความสำเร็จโดยมีผลสัมฤทธิ์สูงขึ้น สามารถเพิ่มระดับเกรดเฉลี่ยให้สูงขึ้นเพิ่มความเอาใจใส่ในการเรียนมากขึ้น ได้รับการยอมรับนับถือมากขึ้น มีการพัฒนาความสนใจมาสู่การเรียน พัฒนาวิสัยทัศน์ในอนาคตของตนเอง และที่สำคัญคือมีโอกาสมากขึ้นในการจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหลังจากที่ได้เข้าร่วมในโปรแกรม REACH นั่นเอง

กลาสเซียร์ (Glazier. 2004 : Abstract) ได้ศึกษาเรื่อง การสำรวจทัศนคติของนักวิชาการการศึกษาสามัญในเรื่องเกี่ยวกับปัญหาและประสิทธิภาพด้านการยอมรับตนเองของนักเรียนที่จัดอยู่ในกลุ่มเสี่ยง ซึ่งมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในคณะทำงานเพื่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตัวแปรที่ศึกษาได้แก่ ทัศนคติของครูนักวิชาการการศึกษาสามัญในเรื่องเกี่ยวกับปัญหาและประสิทธิภาพด้านการยอมรับตนเองของนักเรียนที่จัดอยู่ในกลุ่มเสี่ยง ซึ่งมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในคณะทำงานเพื่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียน กลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัยได้แก่ตัวแทนของครูนักวิชาการการศึกษาสามัญในโรงเรียนประถมศึกษา Patrick Henry ElementarySchool ในเขตตอนใต้ของแคลิฟอเนียร์ ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างของครูนักวิชาการการศึกษาสามัญ ซึ่งมีทัศนคติใน

ด้านบวกต่อกระบวนการบริหารงานของคณะทำงานเพื่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีแนวโน้มสูงในการมองว่าตนเองมีศักยภาพในการทำงาน และมีความพร้อมที่จะจัดการกับปัญหาที่อาจเกิดขึ้นกับนักเรียนที่จัดอยู่ในกลุ่มเสี่ยงมากกว่า นอกจากนี้ ครูนักวิชาการการศึกษาสามัญในโรงเรียนประถมศึกษา Patrick Henry Elementary School ส่วนใหญ่ มีทัศนคติที่ดีต่อนักเรียนในกลุ่มเสี่ยงของพวกเขา และมีความเต็มใจที่จะทำการปรับปรุงสภาพสิ่งแวดล้อมและการจัดการเรียนการสอนเพื่อที่จะช่วยให้นักเรียนเหล่านั้นดีขึ้น สุดท้ายมีข้อเสนอแนะให้ดำเนินการจัดการประเมินผลตามระดับชั้นเรียนเพื่อนำไปทำการวางแผนงานด้านการพัฒนาบุคลากร ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อกระบวนการบริหารงานของคณะทำงานเพื่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา Patrick Henry Elementary School

สรุปผลที่ได้จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ทั้งในและต่างประเทศ ประเด็นสำคัญคือ ในกรณีนักเรียนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงนั้นมีสาเหตุมาจากครอบครัว พ่อแม่ ผู้ปกครองปฏิบัติตนที่เป็นแบบอย่างไม่เหมาะสม ขาดการเอาใจใส่ดูแล ให้ความรักความอบอุ่นแก่บุตรหลานไม่ดีเท่าที่ควร นอกจากนี้ สังคมที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็วทำให้เด็กปรับตัวเข้ากับสภาพการเปลี่ยนแปลงได้ไม่ดีเท่าที่ควร ทำให้เด็กขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ดังนั้นการตัดสินใจจึงเป็นไปด้วยอารมณ์ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูซึ่งเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการที่จะทำความเข้าใจและดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาให้กับเด็กนักเรียนกลุ่มดังกล่าวด้วยวิธีการจัดกิจกรรมให้คำปรึกษาแก่นักเรียน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่จะช่วยในการพัฒนานักเรียนให้สามารถปรับตัว พัฒนาตนเองไปในทิศทางที่เหมาะสม สามารถเรียนรู้ได้เต็มศักยภาพของตน จากงานวิจัยที่ได้ศึกษามาพบว่า กรอบแนวคิดสำคัญที่นำมาอ้างในงานวิจัยจะเกี่ยวกับ การดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน การพัฒนาบุคลากรในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของสถานศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา ประเด็นที่ยังขาดไปในงานวิจัยคือ การบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยเห็นว่าควรศึกษาในเรื่องดังกล่าว เพราะการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นรากฐานของการจัดการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นไป และเด็กในวัยนี้มีความสำคัญยิ่งที่ควรได้รับความเอาใจใส่ดูแลเป็นพิเศษ ในส่วนของสถานศึกษาการดำเนินการเพื่อพัฒนาผู้เรียนนั้นจำเป็นต้องจัดการบริหารจัดการงานปกครองนักเรียนให้มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการวางแผนการดำเนินการให้เป็นระบบ มีระบบการกำกับติดตามและสรุปประเมินผลการดำเนินงาน โดยแนวทางการบริหารงานดังกล่าวนี้ควรนำการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมาเป็นหลักในการดำเนินการซึ่งนำมาสู่การวิจัยในครั้งนี้

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ห้องสมุดงานวิจัย